

ปัญหาในผลทางกฎหมายเกี่ยวเนื่องกับการรับสภาพหนี้

การรับสภาพหนี้มีบทบาทสำคัญในทางธุรกิจปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสถาบันการเงินต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะเมื่อสถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อให้กับลูกหนี้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้จำนวนมากแล้ว บางครั้งลูกหนี้ก็ไม่อาจชำระหนี้ได้ตรงตามกำหนด จึงมีความจำเป็นที่สถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้จะต้องยินยอมผ่อนเวลาในการชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ ซึ่งการผ่อนเวลาดังกล่าวในบางกรณีอาจจะใกล้เคียงกับการครบกำหนดอายุความ ฉะนั้นการรับสภาพหนี้และบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการรับสภาพหนี้จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในอันที่จะมีส่วนทำให้เจ้าหนี้สามารถผ่อนหรือเลื่อนกำหนดชำระหนี้ให้ลูกหนี้ได้อย่างปลอดภัย โดยไม่ต้องเป็นห่วงในเรื่องสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้จะขาดอายุความ ทั้งนี้เพราะการรับสภาพหนี้ยอมทำให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มต้นนับใหม่ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติก็เกิดปัญหาในผลทางกฎหมายเกี่ยวเนื่องกับการรับสภาพหนี้ ดังที่จะได้วิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการที่ลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้แต่เพียงบางส่วน

ปัญหาเกี่ยวกับการรับสภาพหนี้บางส่วนนั้น มีข้อที่จะต้องแยกพิจารณาคือ

4.1.1 มูลหนี้ที่ไม่อาจแบ่งแยกได้

4.1.2 มูลหนี้ที่สามารถแบ่งแยกได้

4.1.1 ปัญหาเกี่ยวกับการที่ลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้แต่เพียงบางส่วนในมูลหนี้ที่ไม่อาจแบ่งแยกได้

การรับสภาพหนี้บางส่วนในมูลหนี้ที่ไม่อาจแบ่งแยกได้นั้นจะมีได้หรือไม่เพียงใด และการรับสภาพหนี้เช่นว่านั้นจะมีผลทางกฎหมายซึ่งถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ทั้งจำนวนหรือเฉพาะส่วนที่รับสภาพหนี้ หรือถือได้ว่าไม่เป็นการรับสภาพหนี้อันเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงเลย เป็นปัญหาที่น่าคิด ซึ่งผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างในเรื่องนี้ประกอบการวิเคราะห์ปัญหา คือ

ตัวอย่างที่ 1

แดงทำหนังสือสัญญาซื้อรถยนต์ยี่ห้อคัทสันจำนวนหนึ่งคันจากขาว กำหนดส่งมอบพร้อมชำระราคาในวันที่ 1 มกราคม 2521 ต่อมาเมื่อถึงกำหนด ขาวไม่ส่งมอบรถยนต์แก่แดง จนล่วงเลยมาถึงวันที่ 10 มิถุนายน 2530 ขาวได้ทำหนังสือถึงแดงแจ้งว่าตามที่ขาวได้ทำหนังสือสัญญาขายรถยนต์ยี่ห้อคัทสันจำนวนหนึ่งคันให้แก่แดงนั้น เนื่องจากบริษัทตนได้ขายตัวดังกล่าวรถยนต์คันนั้นไปบุคคลอื่นไปแล้ว คงเหลือแต่เครื่องยนต์ ขาวจึงขอรับสภาพหนี้โดยจะส่งเครื่องยนต์ของรถยนต์คันนั้นมาให้และขอรับชำระราคารถยนต์คันนั้น ต่อมาในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2531 แแดงได้ยื่นฟ้องขาวต่อศาลฐานผิดสัญญาซื้อขายและขอให้ส่งมอบรถยนต์ ขาวได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ มีปัญหาว่าคำฟ้องของแดงขาดอายุความหรือไม่ และสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้มีเพียงใด

ตัวอย่างที่ 2

แดงทำหนังสือสัญญาซื้อรถยนต์ยี่ห้อคัทสันจำนวนหนึ่งคันจากขาว กำหนดส่งมอบพร้อมชำระราคาในวันที่ 1 มกราคม 2521 ต่อมาเมื่อถึงกำหนดขาวไม่ส่งมอบรถยนต์แก่แดง จนล่วงเลยมาถึงวันที่ 10 มิถุนายน 2530 ขาวได้ทำหนังสือถึงแดงแจ้งว่าตามที่ขาวได้ทำหนังสือสัญญาขายเครื่องยนต์ของรถยนต์ยี่ห้อคัทสันจำนวนหนึ่ง เครื่องให้แก่แดงนั้น บริษัทตนได้ส่งเครื่องยนต์ตามสัญญาซื้อขายมาให้และขอรับชำระราคา แแดงได้รับเครื่องยนต์นั้นไว้แต่ไม่ยอมชำระราคา ต่อมาในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2531 แแดงได้ยื่นฟ้องขาวต่อศาลฐานผิดสัญญาซื้อขายและขอให้ส่งมอบรถยนต์ ขาวได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ มีปัญหาว่าคำฟ้องของแดงขาดอายุความหรือไม่ และสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้มีเพียงใด

ตัวอย่างที่ 3

แดงทำหนังสือสัญญาซื้อรถยนต์ยี่ห้อคัทสันจำนวนหนึ่งคันจากขาว กำหนดส่งมอบพร้อมชำระราคาในวันที่ 1 มกราคม 2521 ต่อมาเมื่อถึงกำหนดขาวไม่ส่งมอบรถยนต์แก่แดง จนล่วงเลยมาถึงวันที่ 10 มิถุนายน 2530 ขาวได้นำเครื่องยนต์ยี่ห้อคัทสันจำนวนหนึ่งเครื่องมาส่งมอบให้แก่แดง ต่อมาในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2531 แแดงได้ยื่นฟ้องขาวต่อศาลฐานผิดสัญญาซื้อขายและขอให้ส่งมอบรถยนต์ ขาวได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ มีปัญหาว่าคำฟ้องของแดงขาดอายุความหรือไม่

ตามปัญหาข้างกล่าวข้างต้นมีปัญหาที่ต้องวิเคราะห์ก็คือ การกระทำของลูกหนี้ ทั้งสามกรณีถือเป็นการรับสภาพหนี้อันเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงหรือไม่ ทั้งนี้เพราะเคย มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยว่าการรับสภาพหนี้ต้องกระทำต่อเจ้าหนี้และมีเจตนาจะใช้หนี้นั้นโดยไม่มี ข้อโต้แย้งใด ๆ ¹

ตามตัวอย่างที่ 1 การที่ชาวไร่ทำหนังสือถึงแดงแจ้แจ้งว่า ตามที่ชาวไร่ทำ หนังสือสัญญาขายรถยนต์ยี่ห้อคัทสันจำนวนหนึ่งคันให้แก่แดงนั้น เนื่องจากคันนี้คันโตขายตัวถึงรถยนต์คัทสันให้แก่บุคคลอื่นไปแล้วคงเหลือแต่เครื่องยนต์ จึงขอรับสภาพหนี้โดยส่งเครื่องยนต์ของรถยนต์คัทสันมาให้และขอรับชำระราคาเครื่องยนต์ ถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ด้วยการทำ เป็นหนังสือรับสภาพหนี้ กล่าวคือ ตามหนังสือของชาวไร่มีไปถึงแดงยอมรับว่าทำหนังสือสัญญาขายรถยนต์ยี่ห้อคัทสันจำนวนหนึ่งคันนั้น เป็นการรับสภาพหนี้ว่าตนมีความผูกพันตามสัญญาซื้อขายที่ จะต้องส่งมอบรถยนต์คัทสันให้กับแดง ส่วนข้อความในหนังสือที่แจ้งว่าโตขายตัวถึงรถยนต์คัทสัน ให้บุคคลอื่นไปแล้ว คงเหลือแต่เครื่องยนต์ จึงขอรับสภาพหนี้โดยส่งเครื่องยนต์ของรถยนต์คัทสัน มาให้ ไม่ได้ว่าชาวไร่มีเจตนาใช้หนี้โดยมีข้อโต้แย้ง แต่กลับถือว่าเป็นกรณีที่ชาวไร่ยอมรับว่าตนผิดสัญญา กล่าวคือ โตนำวัตถุแห่งสัญญาซื้อขายเดิมบางส่วนไปขายให้บุคคลภายนอกแล้วและขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนคือเครื่องยนต์เท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์ อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ ความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 215 เจ้าหนี้ย่อมฟ้องขอให้ ปฏิบัติตามสัญญาซื้อขายหรือจะ เรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแก่การนั้นได้ และกรณีถือว่าคำฟ้องของแดงที่ยื่นฟ้องในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2531 ไม่ขาดอายุความ

ตามตัวอย่างที่ 2 การที่ชาวไร่ทำหนังสือถึงแดงแจ้แจ้งว่าตามที่ชาวไร่ทำหนังสือ สัญญาขายเครื่องยนต์ของรถยนต์ยี่ห้อคัทสันจำนวนหนึ่งเครื่องให้แก่แดงนั้น บัณฑิตันโตส่งเครื่องยนต์ ตามสัญญาซื้อขายมาให้และขอรับชำระราคา จะถือได้หรือไม่ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ด้วยการทำเป็น หนังสือรับสภาพหนี้อันเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงเหมือนเช่นตัวอย่างที่ 1 ปัญหาที่ผู้เขียน เห็นว่าแนวการวินิจฉัยคงผิดกับตัวอย่างที่ 1 กล่าวคือ ตามตัวอย่างที่ 1 ชาวไร่ทำหนังสือยอมรับโดย ชัดแจ้งว่ามีการทำสัญญาซื้อขายรถยนต์คัทสันระหว่างแดงกับชาวไร่ แต่ตามตัวอย่างที่ 2 นี้ ชาวไร่ได้

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 790/2504 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง นายอัยย คงสมจิตต์ โจทก์ นางไป ปิ่นอำนาจ จำเลย

ยอมรับว่ามีการทำสัญญาซื้อขายรถยนต์ แต่กลับแจ้งว่าเป็นการซื้อขายเครื่องยนต์ ซึ่งถือว่าเจตนาที่แสดงออกในหนังสือดังกล่าวคงมีแต่เพียงการยอมรับว่ามีการทำสัญญาซื้อขายเครื่องยนต์ มิได้ครอบคลุมถึงการซื้อขายรถยนต์แต่ประการใด จึงต้องพิจารณาว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวสามารถปรับเข้ากับลักษณะหนึ่งลักษณะใดใน 5 ลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 ว่าด้วยการรับสภาพหนี้ได้หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากรณีตามตัวอย่างนี้มิใช่เป็นการรับสภาพหนี้ด้วยการใช้เงินในบางส่วน หรือส่งดอกเบี้ย หรือให้ประกัน หรือทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องนั้น จึงมีลักษณะสุดท้ายที่ต้องพิจารณาว่าเป็นกรณีที่ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้หรือไม่ สำหรับปัญหานี้ต้องพิจารณาว่าการแสดงเจตนาของชาวที่ปรากฏอยู่ในหนังสือฉบับนั้นเป็นอย่างไร จะเห็นว่าเจตนาของชาวที่ปรากฏอย่างชัดเจนว่ายอมรับถึงการซื้อขายเครื่องยนต์เท่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักกฎหมายที่ว่า การรับสภาพหนี้เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวที่ต้องอาศัยการแสดงเจตนาของลูกหนี้เป็นสำคัญ ประกอบกับหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา (Autonomie de la volonté) ซึ่งถือว่าเมื่อแสดงเจตนาออกไปแล้วไม่มีใครสามารถล้างหรือแก้ไขเสียได้แล้ว¹ จึงถือว่าในกรณีเช่นนี้ไม่มีการรับสภาพหนี้ในเรื่องซื้อขายรถยนต์เลย

มีปัญหาว่าแดงอาจจะนำสืบพยานบุคคลอธิบายหนังสือของชาวที่มีไปถึงแดงว่าเป็นการรับสภาพหนี้ในเรื่องซื้อขายรถยนต์ได้หรือไม่นี้ ผู้เขียนเห็นว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 บัญญัติว่า เมื่อใดที่มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคลที่นำสืบเพิ่มเติม ทักทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสาร ฉะนั้นการที่แดงจะนำสืบพยานบุคคลอธิบายถึงหนังสือของชาวซึ่งถือเป็นหนังสือรับสภาพหนี้และเป็นพยานเอกสารที่จะต้องแสดงต่อศาลเพื่อให้เห็นถึงเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ย่อมเป็นการนำสืบแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในเอกสารอันเป็นการต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 แแดงจึงนำสืบในประเด็นนี้ไม่ได้ ฉะนั้นฟ้องของแดงตามปัญหานี้จึงขาดอายุความ

¹ เสริม วินิจฉัยกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สรรพสามิต, 2515), หน้า 23.

เคยมีแนวคำพิพากษากฎีกาที่ 1951/2516 ระหว่าง นายสวัสดิ์ เหดระกุล โจทก์ นายภูพันธ์ ปาวา กับพวก จำเลย ซึ่งวินิจฉัยว่า "จำเลยทำหน้าที่สื่อตอบรับรองจะทำการซ่อมแซมทรัพย์สินของโจทก์บางรายการ ถือว่ายอมรับสภาพหนี้ความเสียหายของโจทก์" จึงมีปัญหาว่าข้อวิเคราะห์ของผู้เขียนชดค่อคำพิพากษากฎีกานี้หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าแม้ข้อเท็จจริงในคำพิพากษากฎีกาคงกล่าว จำเลยจะทำหน้าที่สื่อตอบรับรองจะทำการซ่อมแซมทรัพย์สินของโจทก์บางรายการ แต่ก็ถือว่าจำเลยได้รับสภาพหนี้ในมูลหนี้ว่าได้ทำละเมิดต่อโจทก์ ฉะนั้นจึงต้องถือว่าเป็นกรณีที่ทำให้อายุความในเรื่องละเมิดสะกดหยุดลง ส่วนเรื่องค่าเสียหายอันเนื่องจากการกระทำละเมิดนั้นเป็นเรื่องรายละเอียดที่โจทก์ยอมนำสืบในชั้นพิจารณาได้ ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในคำพิพากษากฎีกาเรื่องนี้ยอมนำมาปรับกับปัญหาตาม ข้อ 2. ไม่ได้

อย่างไรก็ตาม แม้ทางพิจารณาจะให้ความว่าชาวทำหน้าที่สื่อแสดงเจตนาว่าจะส่งเครื่องยนต์ให้แก่แดง ศาลจะบังคับหรือมีคำพิพากษาให้ชาวส่งมอบเครื่องยนต์แก่แดงและให้แดงชำระราคาเครื่องยนต์แก่ชาวหรือไม่ ในเรื่องนี้เห็นว่าหนังสือของชาวที่แสดงเจตนาว่าจะส่งเครื่องยนต์ให้แก่แดงเป็นการขอชำระหนี้ซึ่งไม่ตรงตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้เดิมและไม่ปรากฏข้อเท็จจริงถึงขั้นฟังได้ว่าแดงได้แสดงเจตนาตอบสนองรับ ฉะนั้นศาลจึงจะบังคับหรือมีคำพิพากษาให้ชาวส่งมอบเครื่องยนต์แก่แดงโดยให้แดงชำระราคาเครื่องยนต์แก่ชาวหาได้ไม่

ตามตัวอย่างที่ 3 หลังจากที่ทำสัญญาซื้อขายรถยนต์แล้ว แทนที่ชาวจะชำระหนี้โดยการนำรถยนต์ที่ส่งมาส่งมอบแก่แดง กลับนำรถยนต์ยี่ห้อที่ส่งจำนวนหนึ่งเครื่องมาส่งมอบแทน จึงมีปัญหาคือจะต้องพิจารณาคือ การกระทำของชาวถือเป็นการรับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่ากรกระทำของชาวมิได้มีส่วนหนึ่งส่วนใดซึ่งเป็นการรับสภาพต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องด้วยการทำหน้าที่รับสภาพหนี้หรือใช้เงินใหม่บางส่วนหรือส่งดอกเบี้ย หรือให้ประกัน อันจะถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้ คงมีข้อพิจารณาอยู่เพียงประเด็นเดียวว่าการที่ชาวนำรถยนต์ยี่ห้อที่ส่งจำนวนหนึ่งเครื่องมาส่งมอบแก่แดง ถือเป็นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของแดงผู้เป็นเจ้าของหนี้หรือไม่ ซึ่งตามข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าชาวชำระหนี้แก่แดงโดยมีการกล่าวอ้างถึงมูลหนี้หรือสัญญาที่ทำไว้ต่อกัน ฉะนั้นจึงจะถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยายหาได้ไม่ นอกจากนี้ถ้การส่งมอบเครื่องยนต์ของชาวคงกล่าวเป็นการไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์แท้จริงแห่งมูลหนี้ จึงยอมถือว่าไม่มีการชำระหนี้เกิดขึ้น อีกทั้ง

แดงก็มีได้แสดงเจตนาสนองรับในรถยนต์ดังกล่าว การรับสภาพหนี้ดังกล่าวจึงไม่เกิดขึ้น นอกจากนี้หากจะถือว่าการส่งมอบรถยนต์เป็นการรับสภาพหนี้สัญญาซื้อขายรถยนต์ ก็ถือว่าไม่มีผลทางกฎหมายใด ๆ เนื่องจากไม่มีสัญญาซื้อขายรถยนต์เกิดขึ้นระหว่างแดงกับขาว เพราะการกระทำดังกล่าวหาได้เป็นการก่อตั้งสิทธิฟ้องร้องขึ้นใหม่แต่อย่างใดไม่ หากหนี้ซึ่งจะต้องรับผิดชอบได้เกิดขึ้นอยู่แต่เดิม¹ คดีของโจทก์จึงขาดอายุความ

กรณีตามตัวอย่าง หากมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่าในวันที่ขาวนำรถยนต์ยี่ห้อคัทสันมาส่งมอบแก่แดงนั้น ชาวโตแจ่งแก่แดงช่วยว่าจว่าจะนำตัวถังรถยนต์ยี่ห้อคัทสันมาส่งมอบให้ในภายหลัง และแดงก็ได้รับรถยนต์นั้นไว้โดยมิได้อึดเอื้อน จะถือว่ามี การรับสภาพหนี้ในกรณีนี้หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การที่ขาวนำรถยนต์มาชำระหนี้แก่แดงก่อนและแดงช่วยว่าจว่าจะนำตัวถังรถยนต์มาส่งมอบให้ภายหลัง กรณีนี้จะถือได้ว่าชาวโตยอมรับโดยปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับตามสิทธิเรียกร้องของแดงอันเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายรถยนต์ จึงถือว่ามี การรับสภาพหนี้เกิดขึ้นแล้ว

4.1.2 ปัญหาเกี่ยวกับการที่ลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้แต่เพียงบางส่วนในมูลหนี้ที่สามารถแบ่งแยกได้

มูลหนี้ที่สามารถแบ่งแยกได้ที่เห็นได้ชัดเจนนั่นคือหนี้เงิน ซึ่งสามารถแบ่งเป็นส่วน ๆ ได้ แต่นอกเหนือจากหนี้เงินแล้วก็มีหนี้ชนิดอื่นที่แยกกันได้ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 104 บัญญัติไว้คือ ทรัพย์อันอาจจะแบ่งแยกออกจากกันเป็นส่วน ๆ ได้ อย่างถนัดชัดแจ้ง แต่ละส่วนได้รูปบริบูรณ์ลำพังตน เช่น หนี้ส่งมอบข้าวเปลือกร้อยหาบ อาจแบ่งออกเป็น ส่วนละ 10 หาบ 5 หาบ หรือแม้แต่ 1 หาบได้ เป็นต้น

สำหรับแนวการวิเคราะห์ในเรื่องนี้ จะได้ทำการวิเคราะห์เป็นสองส่วน คือ

4.1.2.1 การรับสภาพหนี้บางส่วนในหนี้เงิน

4.1.2.2 การรับสภาพหนี้บางส่วนในทรัพย์อันแบ่งได้ ซึ่งจะแยกวิเคราะห์ดังนี้

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 546/2512 ระหว่าง ธนาคารกรุงไทย จำกัดฯ โจทก์

4.1.2.1 การรับสภาพหนี้บางส่วนในหนี้เงิน

การรับสภาพหนี้บางส่วนในหนี้เงินนั้นอาจเกิดขึ้นได้โดยลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้โดยแสดงเจตนาว่าตนยอมรับแต่เพียงหนี้ที่ค้างบางส่วน ส่วนอื่น ๆ ไม่มีหนี้สินต่อกัน หรือปฏิเสธว่ายอดหนี้ไม่ถูกต้อง ที่ถูกต้องจะน้อยกว่านั้น หรือทำหนังสือถึงเจ้าหนี้ที่มีข้อความโดยแจ้งชัดว่าตนค้างชำระเฉพาะดอกเบี้ย ส่วนเงินต้นไม่ได้ค้างชำระ และขอส่งเงินมาชำระดอกเบี้ยดังกล่าว ซึ่งการชำระดอกเบี้ยนี้ไม่เป็นเหตุให้ถือว่าตนรับสภาพหนี้ในเงินต้น เช่นนี้จะมีผลทางกฎหมายซึ่งถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ทั้งจำนวนหรือเฉพาะส่วนที่รับสภาพหนี้ ซึ่งผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างในเรื่องนี้ประกอบการวิเคราะห์คือ

ตัวอย่างที่ 1

แดงทำสัญญากู้เงินจำนวน 100,000 บาท จากชาวเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2514 โดยตกลงให้ค้คดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ทั้งนี้จะชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้กับชาวจนครบถ้วนในวันที่ 1 มกราคม 2517 ต่อมาเมื่อถึงกำหนดชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย แแดงก็ไม่นำเงินมาชำระให้ จนล่วงเลยมาถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2518 แแดงได้ทำหนังสือแจ้งแก่ชาวว่าตามที่ไ้กู้เงินไปจากชาวจำนวน 50,000 บาท ตามสัญญาฉบับลงวันที่ 1 มกราคม 2514 นั้น บัณฑิตได้ส่งเงินต้นจำนวน 50,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ของเงินต้นจำนวนดังกล่าวนับแต่วันกู้จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2518 มาชำระให้แล้ว และนับจากนี้ต่อไปไม่มีหนี้สินตามสัญญาต่อกันอีก ชาวได้รับเงินดังกล่าวไว้จนกระทั่งในวันที่ 2 มกราคม 2527 ชาวจึงนำคดีมาฟ้องเรียกเงินต้นที่ค้างจำนวน 50,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยที่เรียกได้ แแดงจะยกอายุความขึ้นต่อสู้ว่าคดีขาดอายุความไ้หรือไม่

ตัวอย่างที่ 2

กรณีตามตัวอย่างที่ 1 หากในวันที่ 31 ธันวาคม 2517 แแดงทำหนังสือแจ้งแก่ชาวว่าตามที่ไ้กู้เงินไปจากชาวจำนวน 100,000 บาท ตามสัญญาฉบับลงวันที่ 1 มกราคม 2514 นั้น บัณฑิตได้ส่งเงินต้นจำนวน 100,000 บาท มาชำระหนี้ ส่วนดอกเบี้ยตนจะไม่ชำระและไม่ให้ถือว่า การชำระเงินต้นนี้เป็นการรับสภาพหนี้ในส่วนดอกเบี้ย ชาวได้รับเงินดังกล่าวไว้จนกระทั่งในวันที่ 2 มกราคม 2523 ชาวจึงนำคดีมาฟ้องเรียกดอกเบี้ยที่ค้าง แแดงจะยกอายุความขึ้นต่อสู้ว่าคดีขาดอายุความหรือไม่

ตัวอย่างที่ 3

กรณีตามตัวอย่างที่ 1 หากในวันที่ 31 ธันวาคม 2517 แกลงทำหนังสือแจ้งแก่ชาวว่า ตามที่ตนได้กู้เงินไปจากชาวจำนวน 100,000 บาท ตามสัญญาฉบับลงวันที่ 1 มกราคม 2514 และได้ชำระเงินต้นไปครบถ้วนแล้ว คงค้างชำระแต่ดอกเบี้ย บัดนี้ตนได้ส่งเงินค่าดอกเบี้ยมาชำระและให้ถือว่าหนี้สิ้นตามสัญญาได้หมดสิ้นไป นอกจากนี้ยังไม่ให้ถือว่าการชำระดอกเบี้ยครั้งนี้เป็นการรับสภาพหนี้เงินต้นแต่ประการใด ชาวได้รับเงินดังกล่าวไว้จนกระทั่งในวันที่ 2 มกราคม 2527 ชาวจึงนำคดีมาฟ้องเรียกเงินต้นที่ค้างจำนวน 100,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยที่เรียกได้ แกลงจะยกอายุความขึ้นต่อสู้ว่าชาวอายุความแล้วไต่หรือไม่

ตัวอย่างที่ 4

แกลงทำสัญญาเงินจำนวน 100,000 บาท จากชาวเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2514 โดยตกลงให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ทั้งนี้จะชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้กับชาวจนครบถ้วนในวันที่ 1 มกราคม 2517 นอกจากนี้ในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2516 แกลงได้ทำสัญญาเงินจากชาวอีกครั้งหนึ่งเป็นเงิน 200,000 บาท โดยตกลงให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี และจะชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้กับชาวจนครบถ้วนในวันที่ 1 มกราคม 2517 ต่อมาเมื่อถึงกำหนดชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยของสัญญาทั้งสองสัญญา แกลงก็ไม่นำเงินมาชำระให้ จนล่วงเลยมาถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2518 แกลงได้ทำหนังสือแจ้งแก่ชาวว่า ตามที่ได้กู้เงินไปจากชาวนั้น บัดนี้ตนขอส่งเงินจำนวน 80,000 บาท มาชำระเงินต้นและดอกเบี้ยบางส่วน ชาวได้รับเงินดังกล่าวไว้จนกระทั่งวันที่ 2 มกราคม 2527 ชาวจึงนำคดีมาฟ้องเรียกเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยที่ค้างชำระตามสัญญาทั้งสองฉบับ แกลงจะยกอายุความขึ้นต่อสู้ว่าชาวอายุความแล้วไต่หรือไม่

ตามตัวอย่างที่ 1 การที่แกลงทำหนังสือแจ้งแก่ชาวยอมรับว่าได้กู้เงินจำนวน 50,000 บาท โดยอ้างสัญญาฉบับลงวันที่ 1 มกราคม 2514 แต่จำนวนเงินที่ยอมรับไม่ตรงกับจำนวนเงินในสัญญา ประเด็นที่จะต้องพิจารณาคือ การกระทำดังกล่าวถือได้หรือไม่ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ด้วยการทำเป็นหนังสือด้วยการใช้เงินให้บางส่วน และด้วยการส่งดอกเบี้ยให้ ทั้งนี้เพราะข้อโต้เถียงของแกลงในเรื่องนี้ก็คือในหนังสือแจ้งของแกลงได้แสดงเจตนาโดยชัดแจ้งแล้วว่าตนยอมรับว่ามีหนี้เงินต้นเพียง 50,000 บาท และการชำระหนี้เงินต้นดังกล่าวก็มีใช่เป็นการใช้เงินเพียงบางส่วน แต่เป็นการแสดงเจตนาชำระหนี้ทั้งจำนวน อีกทั้งดอกเบี้ยที่ส่งก็คิดจากฐาน

เงินต้น 50,000 บาท มีใช้ 100,000 บาท จึงถือไม่ได้ว่าเงินส่วนที่แดงมีได้แสดงเจตนายอมรับในหนังสือจะเป็นการรับสภาพหนี้ไปด้วย ปัญหาที่ตรงจะต้องพิจารณาความมุ่งหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 ว่าวันที่ที่มีการใช้เงินบางส่วนหรือดอกเบี้ย แม้จะมีการโต้แย้งในเรื่องยอดหนี้หรือปฏิเสธยอดหนี้จำนวนอื่นจะถือเป็นการรับสภาพหนี้หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าข้อพิจารณาในเรื่องนี้อยู่ที่ว่า ลูกหนี้ได้ยอมรับว่ามีการทำสัญญาซึ่งเป็นหลักฐานในการที่โจทก์นำมาฟ้องร้องหรือไม่ เพราะถ้าหากลูกหนี้ได้ยอมรับสัญญาดังกล่าวก็เท่ากับเป็นการรับสภาพหนี้ในสัญญานั้นทั้งสัญญา แม้จะมีการโต้แย้งหรือปฏิเสธยอดหนี้ที่มีอยู่ในสัญญาก็ตาม ซึ่งการโต้แย้งหรือปฏิเสธยอดหนี้มีผลเพียงทำให้ขาวซึ่งเป็นโจทก์มีหน้าที่นำสืบให้ศาลเห็นว่าเงินตามสัญญาเป็นจำนวนเท่าใดเท่านั้น ส่วนจำเลยนั้นไม่อาจจะสืบแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินที่ระบุไว้ในสัญญาเป็นอย่างอื่นไปได้¹ ฉะนั้น หากข้อเท็จจริงจากการนำสืบฟังเป็นยุติว่า จำนวนเงินที่ทำการกู้ยืมความสัญญาฉบับดังกล่าวเป็นจำนวนเท่าใด และเมื่อนำต้นเงินและดอกเบี้ยที่ชาวส่งมาชำระตามหนังสือฉบับลงวันที่ 31 ธันวาคม 2518 หักออกเหลือจำนวนเท่าใดแล้ว ถือได้ว่าเป็นยอดหนี้ที่ยังค้างชำระ และมีการรับสภาพหนี้ในหนี้ดังกล่าวแล้วในทันทีที่แดงมีหนังสือพร้อมส่งเงินมาชำระหนี้บางส่วนในสัญญาฉบับ² ซึ่งข้อวิเคราะห์ของผู้เขียนข้างต้นจะเปลี่ยนแปลงไปหากไม่มีข้อเท็จจริงว่าแดงได้มีการยอมรับสัญญาที่ทำขึ้น กล่าวคือแทนที่หนังสือของแดงฉบับลงวันที่ 31 ธันวาคม 2518 จะมีการยอมรับสัญญาฉบับลงวันที่ 1 มกราคม 2514 แต่กลับไปอ้างสัญญาฉบับลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2514 ซึ่งเป็นคนละฉบับกัน และแม่สัญญาฉบับลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2514 จะมีได้ทำขึ้นไว้ต่อกันก็ตาม เช่นนี้แล้วจะถือว่ามี การรับสภาพหนี้ในสัญญาฉบับลงวันที่ 1 มกราคม 2514 ไม่ได้ กรณีตามตัวอย่างที่ 1 แแดงจึงยกอายุความขึ้นต่อสู้ว่าคดีขาดอายุความไม่ได้

ตามตัวอย่างที่ 2 การที่แดงทำหนังสือแจ้งแก่ขาวว่าตามที่ได้กู้เงินไปจากขาวจำนวน 100,000 บาท ตามสัญญาฉบับลงวันที่ 1 มกราคม 2514 บัดนี้ตนได้ส่งเงินต้นจำนวน 100,000 บาท มาชำระหนี้ ข้อเท็จจริงนี้เมื่อนำมาปรับเข้ากับบทบัญญัติ มาตรา 172 แล้วเห็นว่าน่าจะเป็นกรณีที่ลูกหนี้ได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องในสัญญา อีกทั้งได้มีการใช้เงินในบางส่วนอันถือเป็นการรับสภาพหนี้แล้ว ฉะนั้นในส่วนดอกเบี้ยของเงินกู้ที่ยังมิได้ชำระย่อมถือว่าอายุความย่อมระงับเหตุคลง คงมีปัญหาคือจะต้องพิจารณาคือการที่แดง

¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94

²คำพิพากษาฎีกาที่ 293-294/2511 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง นางประภา บุญมัน โจทก์ นายบุญพา รัตนสุวรรณ จำเลย

สงวนสิทธิไว้ในหนังสือของตนว่าส่วนดอกเบี้ยตนจะไม่ชำระ และไม่ให้อีกว่าการชำระเงินต้นนี้เป็นการรับสภาพหนี้ในส่วนดอกเบี้ยอันเป็นการสงวนสิทธิของตนเพื่อยกเว้นบทบัญญัติ มาตรา 172 ใดหรือไม่ สำหรับปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติในเรื่องอายุความกักตุน บทบัญญัติเกี่ยวกับการระงับหรือยุติของอายุความกักตุน ล้วนเป็นบทบัญญัติอันเกี่ยวด้วยกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน¹ ฉะนั้นการแสดงเจตนาของแดงจึงเป็นการต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 113 และมาตรา 114 ย่อมตกเป็นโมฆะ ฉะนั้นแม่แดงจะแจ้งสงวนสิทธิของตนไว้ในหนังสือว่า การชำระเงินต้นไม่ให้อีกเป็นการรับสภาพหนี้ในส่วนดอกเบี้ยด้วย ย่อมไม่อาจยกเว้นบทบัญญัติตามมาตรา 172 ใด ทั้งนี้แดงจึงยกอายุความขึ้นต่อสู้ว่าสิทธิเรียกร้องของขาวในเรื่องดอกเบี้ยขาดอายุความแล้วไม่ได้

ตามตัวอย่างที่ 3 การที่แดงทำหนังสือแจ้งแก่ขาวว่า ตามที่ตนได้กู้เงินไปจากขาวจำนวน 100,000 บาท ตามสัญญาฉบับลงวันที่ 1 มกราคม 2514 และได้ชำระเงินต้นไปครบถ้วนแล้วคงค้างชำระแต่ดอกเบี้ย บัดนี้ตนได้ส่งดอกเบี้ยมาชำระ กรณีจึงต้องถือว่าอายุความในส่วนที่เป็นเงินต้นยอมระงับหรือยุติลงด้วยการใช้ดอกเบี้ย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 แล้ว ส่วนปัญหาที่ว่าข้อปฏิเสธของแดงที่ยืนยันส่วนที่เป็นเงินต้นว่ามีการชำระไปแล้วก็เป็นข้อเท็จจริงที่คู่ความจะต้องนำสืบกัน หากพยานหลักฐานปรากฏว่ามีการชำระต่อกันแล้วหนี้เงินต้นส่วนนี้ก็อันระงับสิ้นไปตามข้อปฏิเสธของแดง แต่ถ้าหากแดงไม่อาจหาพยานหลักฐานมาสนับสนุนข้อปฏิเสธของตนว่ามีการใช้เงินต้นแก่ขาวแล้ว แแดงก็ยังคงมีหนี้ที่จะต้องชำระในเงินต้นจำนวน 100,000 บาท แก่ขาว² ปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไปก็คือ ค่ายืนยันของแดงที่ไม่ให้อีกว่าการชำระดอกเบี้ยครั้งนี้เป็นการรับสภาพหนี้เงินต้นแต่ประการใด จะมีผลทำให้ยกเว้นบทบัญญัติว่าด้วยการรับสภาพหนี้ในมาตรา 172 หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติเรื่องรับสภาพหนี้อันมีผลทำให้อายุความระงับหรือยุติลงเป็นบทบัญญัติอันเกี่ยวด้วยกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน การแสดงเจตนาของแดงโดยผิดแผกหรือยกเว้นผลของบทบัญญัติมาตราดังกล่าว

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1583/2511 ระหว่าง ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัดฯ โจทก์ บริษัท อีสต์เอเชียติก จำกัด กับพวก จำเลย

²การนำสืบว่ามีการใช้เงินจะต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรค 2

ยอมตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 113 และมาตรา 114 โดยนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1583/2511 เช่นเดียวกัน แดงจะยกอายุความขึ้นต่อสู้ว่าสิทธิเรียกร้องของชาวในเรื่องเงินต้นชดอายุความแล้วไม่ได้

ตามตัวอย่างที่ 4 เนื่องจากแดงเป็นหนี้เงินกู้ชาวตามสัญญาที่อยู่สองสัญญา โดยทำขึ้นในระยะเวลาต่างกัน และการที่แดงส่งเงินจำนวน 80,000 บาท มาชำระหนี้แก่ชาวนั้นก็มีไคร่ระบุว่าเป็นการชำระหนี้สัญญาใด เมื่อพิจารณาตามความในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 328 ซึ่งบัญญัติว่า ถ้าลูกหนี้ไม่ระบุว่าเป็นการชำระหนี้สินรายใด ถ้าหนี้สินรายไหนถึงกำหนดก็ให้รายนั้นเป็นอันไคร่ไปก่อน แต่ปรากฏตามข้อเท็จจริงว่าหนี้ตามสัญญาทั้งสองรายถึงกำหนดชำระพร้อมกัน จึงไม่อาจถือได้ว่าแดงมีเจตนาที่จะชำระหนี้ตามสัญญาฉบับไหน ฉะนั้นจึงต้องถือว่าการที่แดงส่งเงินจำนวน 80,000 บาท มาชำระหนี้แก่ชาวนั้นถือเป็นการชำระหนี้ส่วนหนึ่งของสัญญาทั้งสองสัญญา อันเป็นเหตุให้อายุความของสัญญาทั้งสองฉบับระงับลง แดงจึงยกอายุความขึ้นต่อสู้ว่าสิทธิเรียกร้องของชาวในสัญญาฉบับใดฉบับหนึ่งหรือทั้งสองฉบับชดอายุความแล้วไม่ได้

กรณีตามตัวอย่าง หากสัญญาทั้งสองฉบับถึงกำหนดชำระต่างกัน อาจมีปัญหาเกิดขึ้นว่าเงินจำนวน 80,000 บาท ที่แดงส่งมาชำระหนี้เป็นการชำระสัญญาฉบับที่ถึงกำหนดแล้ว และทำขึ้นก่อนเป็นอันไคร่ไปก่อน และเป็นเหตุให้สัญญาฉบับที่ทำถัดมามิได้มีการชำระตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 328 หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าแม้คำพิพากษาฎีกาที่ 2/2477 จะไคร่วินิจฉัยว่ากรณีที่มีหนี้หลายจำนวนและลูกหนี้นำเงินมาชำระหนี้โดยมิไคร่ระบุว่าเป็นการชำระหนี้รายใด ให้ถือว่าเป็นการชำระหนี้ทุกจำนวนรวมกันอันมีผลทำให้เป็นการรับสภาพหนี้ในหนี้สินทุกจำนวนนั้นก็ตาม แต่หากจากการนำสืบพยานหลักฐานสามารถชี้ระบุดได้ว่าหนี้สินรายใดถึงกำหนดชำระแล้วและเก่าที่สุดดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในตัวอย่างที่ 4 แล้ว ลำดับการจัดชำระหนี้ก็ต้องเป็นไปตามมาตรา 328 ย่อมมีผลทำให้หนี้สินรายถัดมามิได้มีการชำระอันจะถือได้ว่ามีการรับสภาพหนี้ตามมาตรา 172 ย่อมไม่ได้

4.1.2.2 การรับสภาพหนี้บางส่วนในทรัพย์สินแบ่งไคร่กัน ๆ

การรับสภาพหนี้บางส่วนในทรัพย์สินแบ่งไคร่กัน ๆ นั้นอาจเกิดขึ้นได้ โดยลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้โดยแสดงเจตนาว่าตนยอมรับแต่เพียงหนี้ที่ค้างชำระบางจำนวนเท่านั้น

ส่วนที่เหลือไม่มีหนังสือติดกัน หรือปฏิเสธจำนวนขอคืนนี้ว่าไม่ถูกต้องที่ถูกควรจะน้อยกว่านั้น เช่นแดง ทำสัญญาขีมือขาวสารจากคำ 10 กระสอบ เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2510 โดยตกลงว่าจะคืนขาวให้ ในวันที่ 10 มกราคม 2510 เมื่อถึงกำหนดแดงไม่นำขาวสารมาคืนคำ คำจึงไต่ทำการทวงถาม ต่อมาในวันที่ 20 มกราคม 2512 แแดงจึงมีหนังสือถึงคำแจ้งให้คำทราบ ว่าตามที่ตนได้ขีมือขาวสาร จากคำ 5 กระสอบนั้นตนจะใช้คืนให้ภายในเดือนมกราคม 2512 ในที่สุดแดงก็มีให้นำขาวสารมา คืนให้แก่คำ คำจึงมอบหมายให้ทนายความทำการยื่นฟ้องแดงต่อศาลในวันที่ 19 มกราคม 2522 แแดงยื่นคำให้การต่อสู้ว่าฟ้องของคำขาดอายุความ และหากจะถือว่าการที่แดงมีหนังสือฉบับลงวันที่ 20 มกราคม 2512 ถึงคำเป็นกรณีแดงทำการรับสภาพหนี้ต่อคำนั้น การรับสภาพหนี้นั้นมีผลทำให้ อายุความสะดุดหยุดลงก็แต่เฉพาะขาวสารจำนวน 5 กระสอบตามที่ระบุไว้ในหนังสือดังกล่าวเท่านั้น ส่วนขาวสารอีกจำนวน 5 กระสอบนั้นขาดอายุความแล้ว จึงมีปัญหาค่าที่จะต้องพิจารณาว่าข้อต่อสู้ของแดงฟังขึ้นหรือไม่ สำหรับปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่าขาวสารจำนวน 5 กระสอบตามที่ระบุไว้ใน หนังสือของแดงฉบับลงวันที่ 20 มกราคม 2512 ถือว่ามีการรับสภาพหนี้อันเป็นเหตุให้อายุความ สะดุดหยุดลงแล้ว สิทธิเรียกร้องของคำในส่วนนี้จึงยังไม่ขาดอายุความ คงมีปัญหาค่าเพียงว่าขาว สารอีกจำนวน 5 กระสอบที่แดงมิได้กล่าวถึงไว้ในหนังสือของแดงฉบับลงวันที่ 20 มกราคม 2512 จะถือว่ามีการรับสภาพหนี้ไปค้ำหรือไม่ ปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่าข้อเท็จจริงในเรื่องนี้มีการทำสัญญา ขีมือขาวสารเพียงครั้งเดียวจำนวน 10 กระสอบ ฉะนั้นการที่แดงมีหนังสือถึงคำยอมรับว่ามีการขีมือ ขาวสารจากคำ แม้ระบุเพียง 5 กระสอบก็ต้องถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้ในสัญญาทั้งจำนวนอันเป็น เหตุให้สิทธิเรียกร้องขาวสารของคำทั้ง 10 กระสอบสะดุดหยุดลง คงมีปัญหาค่าเพียงในขั้นนำสืบ ว่ามีการขีมือขาวสารจำนวนกี่กระสอบเท่านั้น หากคำสามารถนำสืบให้ศาลเห็นได้ว่ามีการขีมือขาวสาร 10 กระสอบแล้วก็ต้องบังคับตามนั้น ฉะนั้นข้อต่อสู้ของแดงในเรื่องอายุความจึงฟังไม่ขึ้น

อย่างไรก็ตาม มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่าการรับสภาพหนี้ของ ลูกหนี้จะต้องเป็นการรับสภาพหนี้จริง ๆ โดยลูกหนี้ต้องมีข้อโต้แย้งหรือคัดค้านในขณะที่รับ สภาพหนี้¹ เพราะมิฉะนั้นก็ไม่เป็นการรับสภาพหนี้ จึงมีปัญหาค่าที่ต้องพิจารณาว่าการที่แดงมีหนังสือ

¹ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 784.

ดังกล่าวโดยมิได้กล่าวถึงข่าวสารอีกจำนวน 5 กระสอบนั้นถือว่าคำมีข้อโต้แย้งหรือคัดค้านในข่าวสารจำนวนนั้นในขณะที่รับสภาพหนี้หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากรณีที่แดงมีหนังสือดังกล่าวถึงข่าวสารอีกจำนวน 5 กระสอบจะถือว่าเป็นการโต้แย้งหรือคัดค้านในสิทธิเรียกร้องจำนวนนั้นไม่ได้

ผู้เขียนเห็นว่า แม้การรับสภาพหนี้ของแดงหากมีการปฏิเสธหนี้ข่าวสารจำนวน 5 กระสอบโดยชัดแจ้งก็ตาม แต่การรับสภาพหนี้ดังกล่าวมีการยอมรับถึงสัญญาที่ก่อให้เกิดหนี้แล้ว ย่อมถือได้ว่าเป็นการรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ตามสัญญานั้นแล้ว ส่วนจำนวนหนี้ตามสัญญานั้น ๆ มีอยู่เป็นจำนวนเท่าใดเป็นข้อเท็จจริงที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์สามารถนำสืบต่อศาลได้ หากสามารถนำสืบให้ศาลเชื่อว่าหนี้ข่าวสารจำนวน 5 กระสอบแล้วย่อมถือได้ว่าหนี้ข่าวสารจำนวน 5 กระสอบดังกล่าวไม่ขาดอายุความเพราะเหตุมีการรับสภาพหนี้ เช่นเดียวกัน

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการที่ลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้โดยมีเงื่อนไข

เนื่องจากการรับสภาพหนี้เป็นการแสดงเจตนาทำนิติกรรมของลูกหนี้ ฉะนั้นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่อง "เงื่อนไข" อันเป็นสิ่งเหนี่ยวรั้งความเป็นผลและสิ้นผลของนิติกรรม จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องรับสภาพหนี้ด้วย

ลักษณะสำคัญของเงื่อนไขนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 144 บัญญัติว่า "ข้อความใดอันบังคับไว้ให้นิติกรรมเป็นผลต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งขึ้นในอนาคตและไม่แน่นอน ข้อความเช่นนั้นท่านเรียกว่าเงื่อนไข" จากบทบัญญัติข้างต้นจึงกล่าวสรุปได้ว่าเงื่อนไขมีลักษณะสำคัญดังนี้

- 1) เป็นข้อกำหนดในนิติกรรมเกี่ยวกับความเป็นผลของนิติกรรม ซึ่งรวมทั้งเกิดผลและสิ้นผล
- 2) เป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยจะนำเหตุการณ์ในอดีตหรือปัจจุบันที่เกิดขึ้นแล้วมากำหนดเป็นเงื่อนไขไม่ได้
- 3) เป็นเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอน ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่แน่นอนเช่นเชื่อว่าสัญญาจะขายที่ดินให้ชาวเมื่อเชียวมีอายุครบ 50 ปี แม้เป็นเหตุการณ์ในอนาคตก็ไม่อาจกำหนดเป็นเงื่อนไขได้

นอกจากนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 145 ยังแบ่งเงื่อนไขออกเป็นสองประเภท คือ

ก. เงื่อนไขบังคับก่อน อันได้แก่เงื่อนไขซึ่งทำให้เกิดนิทกรรมเกิดผลเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จ เช่น เชี่ยวสัญญาจะเช่ารถยนต์ของชาวหากเชียวได้รับคำสั่งย้ายเข้ามารับราชการในกรุงเทพมหานคร การได้รับคำสั่งย้ายเข้ามารับราชการในกรุงเทพมหานครเป็นเหตุการณ์ซึ่งนำมากำหนดเป็นเงื่อนไขและเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน กล่าวคือนิทกรรมสัญญาเช่ารถยนต์จะเป็นผลหรือเกิดผลก็ต่อเมื่อเงื่อนไขสำเร็จ เมื่อเชียวได้รับคำสั่งย้ายเข้ามารับราชการในกรุงเทพมหานคร เงื่อนไขก็สำเร็จเพราะเหตุการณ์ได้เกิดขึ้นหรือเป็นไปตามที่กำหนดไว้ นิทกรรมย่อมเกิดผล ถ้าเชียวไม่ถูกสั่งย้ายเงื่อนไขก็ไม่สำเร็จ นิทกรรมย่อมไม่เกิดผล

ข. เงื่อนไขบังคับหลัง อันได้แก่เงื่อนไขซึ่งทำให้เกิดนิทกรรมสิ้นผลเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จ เช่น เชี่ยวทำสัญญาเช่ารถยนต์จากชาว โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าเชียวได้รับคำสั่งให้ย้ายไปรับราชการในต่างจังหวัดให้สัญญาเช่าสิ้นสุดลง ดังนั้นถ้าเชียวได้รับคำสั่งเมื่อไร นิทกรรมสัญญาเช่าย่อมสิ้นสุดลงอันเป็นการสิ้นผลเพราะเงื่อนไขสำเร็จ ถ้าเชียวไม่ถูกสั่งย้ายเงื่อนไขก็ไม่สำเร็จ นิทกรรมย่อมไม่สิ้นผล

ปัญหาเกี่ยวกับการที่ลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้ โดยมีเงื่อนไขก็คือ ในกรณีที่ลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้โดยการทำหนังสือรับสภาพหนี้ หรือด้วยการใช้เงินในบางส่วน หรือด้วยการส่งดอกเบี้ย หรือด้วยการให้ประกัน แต่กระทำการอย่างมีเงื่อนไขไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนหรือเงื่อนไขบังคับหลัง ซึ่งจะเหน็ดนิทกรรมนั้นไม่เกิดผลหรือสิ้นผลไปแล้วแต่กรณีหรือไม่ ดังตัวอย่างที่จะกล่าวต่อไปนี้

แดงทำสัญญากู้เงินจากเชียวเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2520 จำนวน 100,000 บาท ตกลงให้ดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี กำหนดส่งดอกเบี้ยเป็นรายเดือนทุกวันสุดท้ายของเดือน ทั้งนี้แดงจะต้องชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 31 ตุลาคม 2520 ปรากฏว่านับแต่วันทำสัญญาเป็นต้นมาแดงไม่เคยชำระดอกเบี้ยแก่เชียวเลย และเมื่อครบกำหนดที่จะต้องชำระหนี้ทั้งหมดตามสัญญาแดงก็ได้คิดค้นใจไม่ดำเนินการชำระหนี้แต่ประการใด จนกระทั่งล่วงเลยมาจนถึงวันที่ 2 มกราคม 2522 แแดงได้มีหนังสือถึงเชียวแจ้งให้เชียวทราบว่าตามที่ตนได้กู้เงินเชียวจำนวน 100,000 บาท และถึงกำหนดชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยนั้น ให้ถือว่าหนังสือฉบับนี้เป็นการรับสภาพหนี้หากพลตรีประมาท อติเรกสาร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งขณะนั้น

พลตรีประมาท อติเรกสาร ยังมีไต่เป็นนายกรัฐมนตรี จึงมีปัญหาว่าหนังสือดังกล่าวเป็นหนังสือรับสภาพหนี้แล้วหรือยังมีไต่เป็นหนังสือรับสภาพหนี้เพราะเป็นนิติกรรมที่มีเงื่อนไขและเงื่อนไขนั้นยังไม่สำเร็จ และหากเขี่ยยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาลในวันที่ 3 มีนาคม 2530 คดีจะขาดอายุความหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากรณีสภาพหนี้ที่แม่ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องยังถือเป็นการรับสภาพหนี้ได้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบข้อเท็จจริงตามตัวอย่างแล้ว การที่แดงมีหนังสือถึงเขี่ยยอมรับว่าไต่กู้เงินเขี่ยจำนวน 100,000 บาท โดยไม่มีข้อโต้แย้งว่าไม่เป็นหนี้หรือมีสิทธิไม่ต้องชำระหนี้ เพียงแต่มีเงื่อนไขว่าให้ถือว่าหนังสือดังกล่าวเป็นการรับสภาพหนี้ก็ต่อเมื่อพลตรีประมาท อติเรกสาร เป็นนายกรัฐมนตรี เนื้อความในหนังสือนั้นยอมฟังเป็นยุติว่ามีการรับสภาพต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องด้วยทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้ จึงเป็นกรณีที่แดงไต่ทำการรับสภาพหนี้ต่อเขี่ยแล้ว แม้ว่าแดงจะไต่ตั้งเงื่อนไขไว้ในหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ก็ตาม เพราะหนังสือใดมีลักษณะเป็นการรับสภาพหนี้ย่อมเป็นไปโดยผลแห่งกฎหมายผู้ทำหนังสือจะกำหนดเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ฉะนั้นการตั้งเงื่อนไขของแดงในหนังสือรับสภาพหนี้ไม่ทำให้นิติกรรมไม่เกิดผล เช่นเดียวกับกรณีที่แดงทำหนังสือถึงเขี่ยหากมีเงื่อนไขว่าให้หนังสือรับสภาพหนี้สิ้นผลไปหากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งต่อมาแม่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ไต่เป็นนายกรัฐมนตรีอันมีผลทำให้เงื่อนไขบังคับหลังสำเร็จก็ตามก็ไม่ทำให้การรับสภาพหนี้สิ้นผลไป เพราะการรับสภาพหนี้มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับใหม่เรื่อย ๆ โดยไม่หยุดจนครบกำหนดระยะเวลาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อีกครั้งหนึ่ง² การสะดุดหยุดลงของอายุความเป็นผลแห่งกฎหมายและไม่ับทกฎหมายใดที่บัญญัติให้การสะดุดหยุดลงของอายุความในกรณีที่มีการรับ

¹ เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 2786/2526 ระหว่าง บริษัท เอื้อวิทยาเครื่องเขียน จำกัด โจทก์ หารัฐส่วนจำกัด รัตนวงศก่อสร้าง จำเลย ซึ่งวินิจฉัยว่าหนังสือที่จำเลยทำถึงโจทก์โดยยอมรับว่าหนี้ยังอยู่จริง มีข้อโต้แย้งเฉพาะการติดตั้งล่าช้าเท่านั้น ไม่มีข้อโต้แย้งว่าไม่เป็นหนี้หรือมีสิทธิไม่ต้องชำระหนี้ ย่อมเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง

² ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, แก้ไขเพิ่มเติมพิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2527), หน้า 577-578.

สภาพหนี้สิ้นสุดลง เว้นแต่เพราะเหตุขาดอายุความอีกครั้งหนึ่ง ฉะนั้นการทำหนังสือรับสภาพหนี้
อย่างมีเงื่อนไขบังคับหลังยอมไม่ทำนิติกรรมเกี่ยวกับการรับสภาพหนี้สิ้นสุดลง คดีของเขิวจึง
ยังไม่ขาดอายุความ

เนื่องจากการรับสภาพหนี้เป็นการแสดงเจตนาของลูกหนี้ที่รับรองหนี้เดิมว่ามี
อยู่จริงและผูกพันตนว่าจะชำระหนี้ให้ เข้าลักษณะเป็นนิติกรรมประเภทสงวนไว้ซึ่งสิทธิเรียกร้อง
อันมีอยู่ในมูลหนี้เดิมให้คงมีอยู่ต่อไปโดยจะมีเงื่อนไขใดหรือไม่นั้น การรับสภาพหนี้เกิดเมื่อยอมรับ
ว่าเป็นหนี้และผูกพันตนว่าจะชำระหนี้ ส่วนการแสดงเจตนาที่วางเงื่อนไขว่าเจตนาจะมีผลหรือ
สิ้นผลเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขจะไม่มีผลต่อการรับสภาพหนี้ หมายความว่าผู้เขียนแปลเรื่องการ
รับสภาพหนี้ออกเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ ส่วนที่หนึ่งผู้เขียนค้ำประกันว่ามีพฤติการณ์ที่ถือว่าลูกหนี้ได้ทำการ
รับสภาพหนี้แล้วหรือยัง พฤติการณ์ดังกล่าวนี้ลูกหนี้อาจทำเป็นลายลักษณ์อักษร ชำระหนี้บางส่วน
ส่งดอกเบี้ยให้หรือโดยพฤติการณ์ที่ถือว่ามีการรับสภาพหนี้เกิดขึ้น ในส่วนที่หนึ่งนี้ต้องมีความชัดเจน
ต้องไม่มีเงื่อนไขหรือข้อโต้แย้งใด ๆ สำหรับในส่วนที่สองผู้เขียนค้ำประกันถึงการแสดงเจตนาเพราะ
ลำพังการที่ลูกหนี้ยอมรับว่าเป็นหนี้เขาอยู่จริงอันถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้ตามส่วนที่หนึ่ง แต่การรับ
สภาพหนี้ยังไม่เกิดผลจนกว่าจะได้มีการแสดงเจตนาออกไปและเจตนาอันเกิดผลตามกฎหมายดังที่
ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้แล้วในตอนต้น เพราะฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าเมื่อพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ได้กระทำ
ไปอันได้ชื่อว่าลูกหนี้ได้ทำการรับสภาพหนี้ตามลักษณะที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ในส่วนที่หนึ่งข้างต้นนี้
และมีข้อเท็จจริงว่าลูกหนี้ได้แสดงเจตนาดังกล่าวของตนต่อเจ้าหนี้อันทำให้นิติกรรมมีผลบังคับแล้ว
จึงถือว่าการรับสภาพหนี้ันมีผลสมบูรณ์แม้ว่าการแสดงเจตนาเข้ารับสภาพหนี้ของลูกหนี้จะได้อ้าง
เงื่อนไขไว้ อย่างไรก็ตามเงื่อนไขที่วางไว้นั้นไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนหรือบังคับหลังก็หา
มีผลถึงความสมบูรณ์ของการรับสภาพหนี้ซึ่งลูกหนี้ได้แสดงออกไปแล้วไม่ เรื่องนี้ผู้เขียนขอเทียบ
เคียงกับเรื่องการแสดงเจตนาในการสลักหลังตัวเงิน ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ค้ำประกันและให้ความ
สำคัญกับการแสดงเจตนาคือการลงลายมือชื่อสลักหลังเป็นหลักใหญ่ เมื่อได้มีการสลักหลังด้วยเจตนา
ที่จะโอนสิทธิตามตัวเงินฉบับนั้น ประกอบกับได้มีการส่งมอบตัวเงินให้แก่ผู้รับสลักหลัง กฎหมายถือว่า
การสลักหลังตัวเงินเกิดผลบังคับอันทำให้สิทธิต่าง ๆ อันเกิดแต่ตัวเงินฉบับนั้นโอนไปยังผู้รับสลักหลัง
แล้วและผู้สลักหลังยอมเกิดความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นผู้สลักหลัง ผู้สลักหลังจะอ้างว่าตนเองได้อ้าง
เงื่อนไขเพื่อให้การสลักหลังมีผล (เงื่อนไขบังคับก่อน) หรือให้การสลักหลังสิ้นผล (เงื่อนไขบังคับหลัง)
ไม่ได้ เพราะถ้าหากให้อ้างได้แล้วย่อมเกิดความไม่แน่นอนในเรื่องการสลักหลัง ทำให้ผู้ที่ประสงค์

จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวเงินฉบับนั้นเกิดความไม่แน่นอนว่าการสลักหลังดังกล่าวนี้จะเกิดผลหรือไม่ ในเรื่องตัวเงินนี้มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนในมาตรา 922 วรรคแรก ความว่า "การสลักหลังนั้นต้องให้เป็นข้อความอันปราศจากเงื่อนไข ถ้าและวางเงื่อนไขบังคับลงไว้ อย่างไรก็ดี ท่านใดก็เสมือนว่าข้อเงื่อนไขนั้นมีได้เขียนลงไว้เลย" ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหลักความแน่นอนดังกล่าวนี้ย่อมนำมาใช้บังคับกับเรื่องการรับสภาพหนี้ด้วย เพราะเมื่อลูกหนี้ได้แสดงเจตนายอมรับว่าตนเองเป็นหนี้ เขาและจะใช้หนี้ให้เขายอมเป็นการที่ถือได้แล้วว่าลูกหนี้ไม่ประสงค์จะโต้แย้งอย่างไร ๆ ฉะนั้นแม้ในการแสดงเจตนาลูกหนี้จะวางเงื่อนไขเอาไว้อย่างไร ไม่ว่าจะป็นกรณีทั้งเงื่อนไขบังคับก่อนหรือบังคับหลัง เงื่อนไขดังกล่าวนั้นก็ห้ามมีผลกระทบต่อผลของการแสดงเจตนาแต่อย่างใดไม่

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการตีความและการนำสืบเพื่อให้ได้ความว่าลูกหนี้ได้มีการกระทำที่ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย

การรับสภาพหนี้โดยปริยานั้น เป็นกรณีของการรับสภาพหนี้ที่มีความหมายกว้างเป็นพิเศษ และอาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักเกณฑ์ในเรื่องรับสภาพหนี้ที่ครอบคลุมถึงการกระทำใด ๆ ของลูกหนี้ที่แสดงให้เห็นถึงเจตนาที่แท้จริงของลูกหนี้ที่ยอมรับต่อเจ้าหนี้ในหนี้ที่มีอยู่นอกเหนือจากการทำเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ ใช้เงินบางส่วน ให้ออกเบี้ย หรือให้ประกัน ก็ถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย อันเป็นเหตุให้อายุความสะคุดยุคลง เช่น การที่จำเลยยอมให้โจทก์เข้าใช้สิทธิเก็บกินในที่ดินของตนตามสัญญา¹ หรือการที่ลูกหนี้สลักหลังเช็คให้เจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้² ย่อมถือได้ว่าเป็นกรณีที่ลูกหนี้ได้กระทำการอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้อง อันถือเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย

อย่างไรก็ตาม แม้หลักเกณฑ์ของการรับสภาพหนี้ในเรื่องนี้จะมีมีความหมายกว้างเป็นพิเศษก็ตาม แต่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล คู่ความที่กล่าวอ้างซึ่งยอมได้แก่ฝ่าย

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 679/2514 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง นายศิริ สุวิมลพันธุ์ โจทก์ นายวินัย สุวิมลพันธุ์ จำเลย

²คำพิพากษาฎีกาที่ 821/2514 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง บริษัท ศรีมหาราชา จำกัด โจทก์ นายเวียงเขียะ แซ่โค้ว จำเลย

เจ้าหน้าที่ย่อมมีการพิสูจน์ (Burden of Proof) และมาตรฐานการพิสูจน์ (Standard of Proof) ที่จะต้องนำพยานมาสืบให้ศาลเห็นว่าลูกหนี้ได้กระทำการอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัย ตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของเจ้าหน้าที่ ฉะนั้นการนำสืบแต่เพียงว่าลูกหนี้ได้แสดงเจตนาควยวาจาผูกพันตนต่อเจ้าหน้าที่โดยยอมรับว่าเป็นหนี้อยู่จริง และจะชำระหนี้ให้กับเจ้าหน้าที่นั้นยังไม่เพียงพอ³ คู่ความที่กล่าวอ้างจะต้องนำสืบให้เห็นเพิ่มเติมว่านอกจากลูกหนี้ได้แสดงเจตนาควยวาจาผูกพันตนในมูลหนี้แล้ว ยังมีการกระทำบางอย่างของลูกหนี้ที่แสดงออกโดยปราศจากข้อสงสัยว่าได้มีการยอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องอันเกิดจากมูลหนี้ดังกล่าว มาตรฐานการพิสูจน์ในส่วนนี้จึงต้องกระทำถึงขั้นให้ศาลเห็นโดยปราศจากเคลือบคลุมสงสัยเด็ด เช่นการนำสืบในคดีอาญา เพราะมิฉะนั้นจะถือว่ามีการรับสภาพหนี้โดยปริยายมิได้ อย่างไรก็ตามการพิสูจน์โดยปราศจากเคลือบคลุมสงสัยนี้มิใช่จะต้องเป็นการพิสูจน์ให้เชื่อได้โดยแน่นอนอย่างเด็ดขาด (absolutely certain) เพราะถ้ากำหนดมาตรฐานการพิสูจน์ถึงขั้นนั้นแล้วก็จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายล้มเหลวไป² ฉะนั้นคู่ความที่กล่าวอ้างเพียงแต่พิสูจน์ให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยก็เพียงพอแล้ว

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจะได้นำคำพิพากษาฎีกาที่ เคยวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มาวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1) คำพิพากษาฎีกาที่ 3174/2527 ระหว่าง นายสมัคร เจษฎานานนท์ โจทก์ บริษัท ธนกิจประกันภัย จำกัด จำเลย

¹ในหนังสือคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเรียบเรียงโดยพระยาเทพวิฑูร ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับปัญหาในเรื่องที่ว่า "ถ้าลูกหนี้เป็นแต่เพียงได้บุตรรับรองหนี้หรือผูกข้อค้ำใช้หนี้ควยวาจา ฉะนั้นว่าเป็นการกระทำอันอยู่ในความมุ่งหมายที่จะให้อายุความสะคุดยุคลงหรือไม่ เมื่อพิจารณาด้วยเหตุโดยทั่วไปแล้วน่าจะเห็นว่าการผูกค้ำควยวาจายังไม่เพียงพอ เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นความในตอนที่บัญญัติถึงการทำหนังสือรับสภาพหนี้ก็จะมีผลบังคับอะไรเลย"

ดู พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2
มาตรา 1-240. (พระนคร : โรงพิมพ์ทางหุ่นส่วนจำกัดไทยพิทยา, 2509), หน้า 633-534.

²J.P. Mc Bain, "Degree of Belief," Burden of Proof (London : Sweet & Maxwell, 1976) : 1007.

วินิจฉัยว่า "โจทก์ไต่เอาประกันภัยรถยนต์ซึ่งเป็นทรัพย์สินรวมระหว่างโจทก์ กับ ช. ไวก่จำเลยสำหรับความเสียหายของทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ในระหว่างอายุสัญญา ประกันภัยรถยนต์ของโจทก์ชนกับรถยนต์ของห้าง ช. การที่จำเลยยอมชดเชยค่าซ่อมรถให้แก่ห้าง ช. ตลอดจนยอมชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บาดเจ็บและมรณะเนื่องจากอุบัติเหตุดังกล่าว และยังเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายกับค่าทนายความให้แก่ ช. ในคดีที่ห้าง ช. ฟ้องเรียกค่าเสียหายสำหรับสินค้าที่ บรรทุกอยู่ในรถ แสดงว่าจำเลยยอมรับผิดตามกรรมธรรม์ประกันภัยที่ทำไว้แก่โจทก์ อันถือได้ว่า จำเลยรับสภาพต่อโจทก์โดยทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็น ปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องในกรรมธรรม์ประกันภัยแล้ว"

สำหรับคดีนี้ การที่โจทก์สามารถนำสืบข้อเท็จจริงได้ว่าจำเลยยอมชดเชยค่าซ่อมรถให้แก่ห้าง ช. ตลอดจนยอมชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บาดเจ็บและมรณะเนื่องจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น และยังเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายกับค่าทนายความให้แก่ ช. ในคดีที่ห้าง ช. ฟ้องเรียกค่าเสียหาย สำหรับสินค้าที่บรรทุกอยู่ในรถ จึงเป็นการนำสืบให้ศาลเห็นโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้ กระทำการหลายอย่างที่แสดงออกว่ามีการยอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องในกรรมธรรม์ของโจทก์ แล้ว เพราะการกระทำของจำเลยดังกล่าวไม่มีทางที่ศาลจะแปลความหมายเป็นอย่างอื่นได้ จึง เป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย

2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3889/2526 ระหว่าง นางเขาวนุช แสงสว่าง โจทก์ นางเล็ก เจ็ดจันทิก กับพวก จำเลย

วินิจฉัยว่า "การที่จำเลยในฐานะทายาทผู้รับมรดกของเจ้ามรดกซึ่งเป็นหนี้เงินกู้โจทก์รับว่าจะชดเชยหนี้ให้แก่โจทก์ และไต่ขออิมโจนคดีโจทก์ยึดถือไว้เป็นประกันไปจากโจทก์เพื่อนำไปขอกงคทะเบียนรับมรดกแล้วนำมาคืนให้แก่โจทก์ยึดถือไว้ตามเดิม นั้น ถือได้ว่าเป็นการกระทำอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172"

สำหรับคดีนี้ หากโจทก์นำสืบแต่เพียงว่าจำเลยในฐานะทายาทผู้รับมรดกของเจ้ามรดกซึ่งเป็นหนี้เงินกู้โจทก์รับว่าจะชดเชยหนี้ให้แก่โจทก์ ก็ยังมีข้อสงสัยแก่ศาลว่าจำเลยรับปากแก่โจทก์จริงหรือไม่ และแม้รับปากแก่โจทก์จริงจำเลยยอมผูกพันตนตามที่รับปากหรือไม่ แต่เมื่อมีการนำสืบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่าหลังจากที่จำเลยรับปากว่าจะชำระหนี้ให้แล้ว ไต่มีการขออิมโจนคดี

โจทก์ยึดถือไว้เป็นประกันไปจากโจทก์เพื่อนำไปขอลดทะเบียนรับมรดกแล้วนำมาคืนให้แก่โจทก์ยึดถือไว้ตามเดิม จึงเป็นข้อสนับสนุนว่าจำเลยได้มีการรับปากกับโจทก์จริง อีกทั้งการที่นำโฉนดมาให้โจทก์ยึดถือไว้ตามเดิมย่อมเป็นการแสดงถึงเจตนาของจำเลยที่ยินยอมตนเข้าผูกพันและรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์อยู่อย่างปราศจากข้อสงสัย เพราะหากจำเลยไม่ยอมรับสภาพตามสิทธิของโจทก์แล้ว จำเลยในฐานะเจ้าของโฉนดย่อมที่จะปฏิเสธไม่ยอมนำโฉนดมาให้โจทก์ยึดถืออีกครั้งหนึ่งอย่างแน่นอน จึงเป็นการทำการอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้แล้ว

3) คำพิพากษาฎีกาที่ 3443/2526 ระหว่าง นายแก้ว สีนชัย โจทก์
นายคำ คำแฝง จำเลย

วินิจฉัยว่า "จำเลยทำสัญญาจะขายที่พิพาทให้โจทก์เมื่อ พ.ศ.2512 โจทก์ชำระราคาให้แล้วบางส่วน วันที่ 7 เมษายน 2518 โจทก์จำเลยไปยื่นคำขอรังวัดแบ่งแยกที่ดินด้วยกัน การที่จำเลยยื่นคำขอตกลงไว้ก็เพื่อจะดำเนินการโอนที่พิพาทให้โจทก์ตามสัญญา ถือได้ว่าจำเลยทำการอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่าจำเลยยอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์ จึงเป็นการรับสภาพหนี้ตามมาตรา 172 แล้ว"

สำหรับคดีนี้ก็เช่นเดียวกับคำพิพากษาฎีกาที่ 3889/2526 ที่โจทก์ให้นำสืบข้อเท็จจริงว่าหลังจากทำสัญญาต่อกันแล้วโจทก์กับจำเลยได้ไปยื่นคำขอรังวัดแบ่งแยกที่ดินด้วยกัน ซึ่งเป็นพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยได้ยอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้อง โดยการเริ่มปฏิบัติการชำระหนี้ต่างตอบแทนด้วยการไปรังวัดแบ่งแยกที่ดินเพื่อให้ได้ที่ดินตามสัญญาซื้อขายและโอนให้กับโจทก์ตามสัญญาอย่างปราศจากข้อเคลือบคลุมสงสัย จึงเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย

4) คำพิพากษาฎีกาที่ 539/2526 ระหว่าง บริษัท สัมพันธ์ปราภา จำกัด
โจทก์ บริษัท ฟาร์มโพธิ์วิจิตรกำชัย จำกัด จำเลย

วินิจฉัยว่า "การขอหักชำระค่าสินค้าค้ำยวาวจา ไม่ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้ อันจะเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172"

สำหรับคดีนี้ การที่โจทก์นำสืบในประเด็นเรื่องฟ้องของโจทก์ขาดอายุความหรือไม่ โดยการนำสืบแต่เพียงว่าจำเลยได้ขอหักชำระค่าสินค้าค้ำยวาวจา ย่อมทำให้ศาลเกิดข้อสงสัย

ว่าจำเลยได้ผิดชำระค่าสินค้าจริงหรือไม่ และหากมีการผิดชำระค่าสินค้าอันเป็นการแสดงการยอมรับว่ามีหนี้ต่อโจทก์จริงแล้ว ก็ยังมีข้อสงสัยว่าการขอผิดชำระค่าสินค้าดังกล่าวจำเลยมีเจตนาที่จะผูกพันตนตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์โดยมีเจตนาจะชำระหนี้ให้หรือไม่ เพราะไม่มีการนำสืบข้อเท็จจริงประกอบว่าหลังจากที่ขอผิดชำระค่าสินค้าแล้วจำเลยได้มีการกระทำหรือการแสดงออกอย่างไรบ้างที่แสดงให้เห็นโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยยังคงผูกพันตนตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์ เพราะลำพังแต่เพียงรับปากว่าจะใช้หนี้ให้ก็ยังไม่เพียงพอที่จะให้ศาลสามารถวินิจฉัยได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่าเจตนาในใจของจำเลยมีอยู่อย่างไร ฉะนั้นการที่ศาลวินิจฉัยว่าไม่เป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยายจึงน่าจะถูกต้องแล้ว

ซึ่งก่อนคำพิพากษานี้ก็มีคำพิพากษากฎีกาที่ 1006/2525 โดยโจทก์ได้นำสืบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมไปจากข้อเท็จจริงในคดีนี้ว่า ได้มีการผิดชำระหนี้ด้วยวาจาหรือยอมรับด้วยวาจาต่อหน้าผู้อื่นว่าจำเลยเป็นหนี้โจทก์จริงและโจทก์สามารถนำพยานที่ได้ฟังการยอมรับของจำเลยมานำสืบต่อศาล ศาลฎีกาก็วินิจฉัยในคำพิพากษากฎีกาฉบับดังกล่าวว่าไม่เป็นการรับสภาพหนี้เช่นเดียวกัน

จากคำพิพากษากฎีกาที่ 539/2526 และคำพิพากษากฎีกาที่ 1006/2525 ผู้เขียนเห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลที่วินิจฉัยว่ายังไม่เป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยายเป็นการถูกต้องตามหลักกฎหมายเรื่องรับสภาพหนี้แล้ว ทั้งนี้ เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า หลักกฎหมายในเรื่องการรับสภาพหนี้ต้องการความชัดเจนและมีน้ำหนักเพียงพอที่จะถือได้ว่าลูกหนี้ได้ยอมรับในความเป็นหนี้ที่มีต่อเจ้าหนี้ ลำพังการพูดด้วยวาจาที่ยอมรับความแน่นอนในแง่ของพยานหลักฐานซึ่งกฎหมายไม่พึงประสงค์ที่จะให้ฝ่ายเจ้าหนี้อาศัยสิ่งที่ไม่แน่นอนนี้มาเอาเปรียบลูกหนี้โดยการนำพยานบุคคลเข้าสืบว่าลูกหนี้เคยพูดด้วยวาจายอมรับว่าจะใช้หนี้ให้แกตน แต่ถาลูกหนี้ได้มีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่แสดงออกมาให้เป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้ว่าตนได้ยอมรับเป็นหนี้ เขาอยู่นอกเหนือจากการพูดด้วยวาจาแล้ว ย่อมเป็นการเพียงพอที่จะถือได้ว่าลูกหนี้ได้ทำการรับสภาพหนี้โดยปริยายตามความหมายของบทบัญญัติ มาตรา 172 ดังตัวอย่างที่ปรากฏในคำพิพากษากฎีกาที่ผู้เขียนได้กล่าวอ้างในหัวข้อ 4.3 ดังกล่าวนี

5) คำพิพากษาฎีกาที่ 851/2512 ระหว่าง นางประยูร ศักดิ์ศิริदारกุล โจทก์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทรงมนต์ กับพวก จำเลย

วินิจฉัยว่า "การที่โจทก์หรือทนายโจทก์ทวงถามค่าวัสดุก่อสร้างที่จำเลยค้างชำระ ล. ผู้ควบคุมดูแลงานก่อสร้างแทนจำเลยตอบทำนองว่าแล้วแต่จำเลยผู้เป็นหนี้ ทั้งนี้ยังถือไม่ได้ว่า ล. ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องนั้นแทนจำเลย"

สำหรับคดีนี้ การที่โจทก์นำสืบว่า ล. ผู้ควบคุมดูแลงานก่อสร้างแทนจำเลยได้ตอบโจทก์และทนายโจทก์ขณะไปทวงถามค่าวัสดุก่อสร้างที่จำเลยค้างชำระว่าสุดแล้วแต่จำเลยผู้เป็นลูกหนี้ นอกจากจะถือไม่ได้ว่ามีการรับว่าเป็นหนี้ต่อโจทก์ผู้เป็นเจ้าของแล้ว ยังไม่มีข้อเท็จจริงใดที่สนับสนุนว่าได้มีการกระทำใดที่ลูกหนี้หรือตัวแทนของลูกหนี้ เข้าชำระหนี้หรือกระทำการใดที่แสดงให้เห็นว่าจะชำระหนี้ จึงยังถือไม่ได้ว่า ล. ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับตามสิทธิเรียกร้องนั้นแทนจำเลยตามที่ศาลฎีกาวินิจฉัย

6) คำพิพากษาฎีกาที่ 422/2521 ระหว่าง บริษัท ราชาเงินทุน จำกัด โจทก์ นายจรูญ แสงจำพาทิ กับพวก จำเลย

วินิจฉัยว่า "ผู้รับอาวัลสั่งจ่ายเช็คจำนวนหนึ่งผ่อนชำระหนี้ให้แก่ผู้ทรงตัวสัญญาใช้เงินเป็นการรับสภาพหนี้ตามตัวสัญญาใช้เงินนั้น"

สำหรับคดีนี้ ศาลฎีกาไม่ได้วินิจฉัยว่าการที่ผู้รับอาวัลสั่งจ่ายเช็คจำนวนหนึ่งผ่อนชำระหนี้ให้แก่ผู้ทรงตัวสัญญาใช้เงิน เป็นการรับสภาพหนี้ในตัวสัญญาใช้เงินตามหลักเกณฑ์ข้อใดของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 แต่ผู้เขียนเห็นว่ากรณีนี้เป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย เพราะการที่ผู้รับอาวัลซึ่งถือเป็นลูกหนี้ที่ต้องรับผิดชอบตามตัวเงินได้สั่งจ่ายเช็คจำนวนหนึ่งผ่อนชำระหนี้ให้แก่ผู้ทรงตัวสัญญาใช้เงินซึ่งเป็นเจ้าหนี้ เท่ากับเป็นการยอมรับต่อเจ้าหนี้ว่าเป็นหนี้อยู่จริงจึงทำการสั่งจ่ายเช็คให้ และแม้ตราบิตที่เช็คซึ่งสั่งจ่ายยังมีได้เรียกเก็บเงินจากธนาคารซึ่งยังไม่ถือว่ามีหนี้บางส่วนก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นการสั่งจ่ายเช็คเพื่อชำระหนี้ จึงถือเป็นกรณีที่มีการนำสืบข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้ยอมรับว่าเป็นหนี้โจทก์จริงและได้มีการกระทำ

ของจำเลยที่แสดงให้เห็นว่าจะเข้าชำระหนี้ต่อโจทก์ จึงเป็นการทำกรอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์ อันถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยายแล้ว

7) คำพิพากษาฎีกาที่ 1756/2520 ระหว่าง นายณรงค์ บุษมาจิตร โจทก์
นางปทุม นวราชฯ จำเลย

วินิจฉัยว่า "โจทก์ซึ่งเป็นทนายความฟ้องเรียกค่าจ้างในการที่โจทก์เจรจา
แย้งทรัพย์สินมรดกให้แก่จำเลยและบุตรซึ่งมีอายุความสองปีนับจากวันที่ผลงานเสร็จ คือวันที่ทำสัญญา
ประนีประนอมยอมความแย้งทรัพย์สินมรดกระหว่างผู้จัดการมรดกกับจำเลยและบุตร แต่ก่อนครบ
กำหนดสองปีจำเลยตกลงจะโอนที่ดินแก่พร้อมที่ดินให้โจทก์แทนเงินค่าจ้างเพราะไม่มีเงินสดและ
จำเลยมอบให้บุตรจำเลยจัดการโอนที่ดินแก่พร้อมที่ดินให้โจทก์ การกระทำดังกล่าวของจำเลย
เป็นการกระทำอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้อง
นั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172"

สำหรับคดีนี้ก็เช่นเดียวกับคำพิพากษาฎีกาที่ 422/2521 เพราะการที่โจทก์นำสืบ
ข้อเท็จจริงได้ว่าจำเลยตกลงจะโอนที่ดินแก่พร้อมที่ดินให้แก่โจทก์แทนเงินค่าจ้างเพราะไม่มี
เงินสด เท่ากับจำเลยยอมรับว่ายังเป็นหนี้ค่าจ้างว่าความโจทก์อยู่ และมีข้อเท็จจริงประกอบว่า
จำเลยได้มอบหมายให้บุตรจำเลยจัดการโอนที่ดินแก่พร้อมที่ดินให้โจทก์ จึงเป็นกรณีที่มีการเข้า
ชำระหนี้ต่อโจทก์ การที่ศาลวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำกรอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบ
คลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ จึงชอบด้วยเหตุผลแล้ว

8) คำพิพากษาฎีกาที่ 1371/2516 ระหว่าง นายสุจิตร์ ปัตตะโชติ โจทก์
นายอวยชัย แซ่เตียว จำเลย

วินิจฉัยว่า "โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยและเรียกค่าเสียหาย จำเลยได้นำค่าเช่า
ที่ค้างชำระมาวางศาลโดยยอมรับผิดคดีให้โจทก์ แม้ศาลพิพากษาขับโจทก์และจำเลยรับเงิน
ที่วางไว้ไปจากศาลแล้ว แต่การวางเงินของจำเลยถือได้ว่าเป็นการยอมรับสภาพตามสิทธิเรียก
ร้องในเงินจำนวนดังกล่าว อายุความสิทธิเรียกร้องในเงินจำนวนนี้ย่อมระงับสูญคุดลง"

สำหรับคดีนี้แม่ศาลจะยกฟ้องและจำเลยรับเงินที่วางไว้คืนไปจากศาลโดยโจทก์ไม่ได้รับเงินนั้นเลยก็ตาม แต่การที่จำเลยนำเงินค่าเช่าที่ค้างชำระมาวางศาลโดยยอมรับผิดต่อโจทก์ยอมถือว่าเป็นกรณีที่จำเลยยอมรับว่าเป็นหนี้โจทก์จริง และยอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องในเงินจำนวนดังกล่าว จึงเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยายอันมีผลทำให้อายุความสะกดหยุดลงและเริ่มนับใหม่เมื่อจำเลยรับเงินคืนไปจากศาล

9) คำพิพากษาฎีกาที่ 821/2514 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง บริษัท ศรีมหาราชา จำกัด โจทก์ นายเว้ง เชียง หรือยง แซ่โค้ว จำเลย

วินิจฉัยว่า "การที่จำเลยสลักหลังเช็คให้โจทก์เพื่อชำระเงินค่าซื้อเชื้อ ถือได้ว่าเป็นการกระทำอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์"

สำหรับคดีนี้ การนำสืบข้อเท็จจริงเป็นไปในแนวเดียวกับคำพิพากษาฎีกาที่ 422/2521 ที่นำสืบให้เห็นว่าจำเลยโดยยอมรับว่าเป็นหนี้ค่าซื้อเชื้อสินค้าโจทก์อยู่จึงทำการสลักหลังเช็คให้โจทก์ และการสลักหลังเช็คดังกล่าวถือเป็นการชำระหนี้ต่อโจทก์จึงเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย เช่นเดียวกับคำพิพากษาฎีกาที่ 679/2514 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง นายศิริ สุวิมลพันธุ์ โจทก์ นายวินัย สุวิมลพันธุ์ จำเลย ซึ่งวินิจฉัยว่า "การที่จำเลยยอมให้โจทก์เข้าใช้สิทธิเก็บกินในที่ดินตั้งแต่วันทำสัญญาประนีประนอมยอมความตลอดมา ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย" ทั้งนี้เพราะในคดีดังกล่าวการที่จำเลยยอมให้โจทก์เข้าใช้สิทธิเก็บกินเท่ากับเป็นการยอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องในสัญญาประนีประนอมยอมความของโจทก์และเข้าชำระหนี้ นั้น ๆ เช่นเดียวกับคดีนี้

10) คำพิพากษาฎีกาที่ 992/2511 ระหว่าง นายมงคล ศรีเจริญ โจทก์ นางเฉลียว หรืออาน คมขำ จำเลย

วินิจฉัยว่า "โจทก์ทวงหนี้เก่าจำเลยบอกให้โจทก์ส่งเก้าอี้ที่สั่งซื้อใหม่ไปให้จำเลย จำเลยจะชำระเงินที่ค้างให้ การที่จำเลยพูดขอผิดชำระหนี้ต่อโจทก์ด้วยวาจาไม่เป็นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์"

สำหรับคดีนี้ การที่โจทก์นำสืบแต่เพียงว่าจำเลยรับว่าเป็นหนี้ค่าสินค้าโจทก์แต่ขอหักก่อนการชำระหนี้ดังกล่าว ไม่มีการนำสืบข้อเท็จจริงอื่นประกอบว่าจำเลยได้ผูกพันตนเข้าชำระหนี้ต่อโจทก์ จำเลยจึงยังมีไต่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัย ตรีชนกเป็นปรีชาว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์ตามที่ศาลฎีกาวินิจฉัย เช่นเดียวกับคำพิพากษาฎีกาที่ 717/2497 ระหว่าง นายปลั่ง โทดาวร โจทก์ กรมสรรพสามิต กับพวก จำเลย ซึ่งวินิจฉัยว่า "จำเลยรับรองด้วยวาจาว่าจะพิจารณาใช้ค่าเสียหายให้ซึ่งยังไม่แน่ว่าจำเลยจะให้ค่าเสียหายตามที่โจทก์เรียกร้อง ยังไม่เป็นการรับสภาพหนี้" ยิ่งไปกว่านั้นยังมีคำพิพากษาฎีกาที่ 461/2475 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง นายเฮง โจทก์ นายเพลง จำเลย วินิจฉัยว่า "การรับสภาพหนี้ถ้าทำด้วยปากเปล่าใช้ไม่ได้" ซึ่งคำพิพากษาฎีกาเรื่องนี้ก็ได้ชี้กับคำพิพากษาในเรื่องอื่น ๆ ทั้งนี้ก็เพราะถ้าหากมีการนำสืบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่านอกจากรับสภาพหนี้ด้วยปากเปล่าแล้วจำเลยได้มีการกระทำการเพื่อเข้าชำระหนี้แล้วก็เป็นกรรับสภาพหนี้โดยปริยายได้

11) คำพิพากษาฎีกาที่ 520/2494 ระหว่าง นายสมบุญ ทองทา โจทก์ นายหอง สีนเกตรา จำเลย

วินิจฉัยว่า "ผู้ตายทำสัญญาขายเรือให้โจทก์ ครั้นต่อมาผู้ตายตาย จำเลยเป็นผู้รับมรดกและยอมรับจะโอนเรือให้โจทก์ตามสัญญาซื้อขายโดยวาจาและยังยินยอมให้โจทก์ครอบครอง เรือนั้นตั้งแต่ผู้ตายตายตลอดมา ทั้งนี้เรียกได้ว่าจำเลยยอมรับสภาพต่อโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172"

สำหรับคดีนี้ การที่จำเลยซึ่งเป็นผู้รับมรดกของผู้ตายยอมรับจะโอนเรือให้โจทก์ตามสัญญาซึ่งผู้ตายทำไว้กับโจทก์ เท่ากับเป็นการยอมรับในสิทธิหน้าที่ระหว่างโจทก์กับเจ้ามรดก และหลังจากนั้นยังยินยอมให้โจทก์ครอบครอง เรือนั้นยอมเป็นการเข้าชำระหนี้ตามสัญญาอันเป็นการกระทำการปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตรีชนกเป็นปรีชาว่ายอมรับสภาพสิทธิเรียกร้องของโจทก์แล้ว

จากคำพิพากษาฎีกานำมาวิเคราะห์ข้างต้น เห็นว่าการที่คู่ความจะนำสืบถึงการรับสภาพหนี้โดยปริยาย จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังนี้

1. การนำสืบข้อเท็จจริงแต่เพียงว่าจำเลยยอมรับด้วยวาจาว่าเป็นหนี้โจทก์หรือยอมรับว่าจะชำระหนี้ให้ โดยไม่นำสืบถึงข้อเท็จจริงอื่นหรือพฤติการณ์ว่าจำเลยได้ผูกพันตน

เข้าชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้แล้วไม่ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย ทั้งนี้เพราะแม้การรับสภาพหนี้ เป็นเรื่องที่ถูกหนี้ชำระหรือยืนยันว่าตนมีหนี้ตามที่ก่อไว้จริงเป็นพยานหลักฐานที่ใดกระทำไว้แก่เจ้าหนี้เองโดยถือเป็นการรับของลูกหนี้นอกศาลที่เจ้าหนี้สามารถใช้อ้างและนำสืบต่อศาลก็ตาม แต่มาตรฐาน การพิสูจน์ (Standard of proof) ในเรื่องนี้จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมาย แห่งและพาณิชย์ มาตรา 172 กล่าวคือ จะต้องพิสูจน์ในระดับให้ศาลเห็นว่าลูกหนี้มีการกระทำอัน ปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์นอกเหนือ จากคำรับอย่างเดียวจึงจะเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย

2. การนำสืบข้อเท็จจริงว่าจำเลยกระทำการโดยปริยายว่ายอมรับสภาพตาม สิทธิเรียกร้องของโจทก์นั้น คือการนำสืบว่าจำเลยได้ผูกพันตนเข้าชำระหนี้ต่อโจทก์ โดยสามารถ นำสืบได้อย่างกว้างขวาง เช่น สลักหลังเช็ค สั่งจ่ายเช็คเพื่อชำระหนี้ ให้ครอบครัวหรือญาติตาม สัญญา เป็นต้น ซึ่งมีข้อน่าสังเกตว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวล้วนทำให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัย ว่ามีการรับสภาพหนี้คู่เกี่ยวกับการทำหลักฐานเป็นหนังสือ การใช้เงินบางส่วน การให้ดอกเบี้ย การให้ประกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการนำสืบข้อเท็จจริงเหล่านี้แล้วแม้จะไม่มี การนำสืบข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้รับต่อโจทก์ว่าเป็นหนี้จริง ก็ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยายได้เพราะการ เข้าชำระหนี้ย่อมเป็นการยอมรับว่าเป็นหนี้ในตัว

3. การเข้าชำระหนี้ของจำเลยตามข้อ 2. แม้อาจจะถอนเสียหรือเอา คืนก็ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย โดยอายุความเริ่มนับใหม่ นับตั้งแต่วันถอนหรือเอาคืน

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับการรับสภาพหนี้กับการฟ้องคดีในกองมรดกของลูกหนี้

การรับสภาพหนี้กับการฟ้องคดีในกองมรดกของลูกหนี้ มีปัญหาทางกฎหมายที่จะ นำมาวิเคราะห์หอยุ่สองกรณี คือ

กรณีแรก ลูกหนี้เป็นผู้รับสภาพหนี้แล้วถึงแก่กรรมลง สิทธิของเจ้าหนี้ในการฟ้อง บังคับชำระหนี้จะอยู่ภายใต้กำหนดอายุความใด อายุความของมูลหนี้เดิมหรืออายุความมรดก

กรณีที่สอง ลูกหนี้ไม่ได้เป็นผู้รับสภาพหนี้แต่เมื่อถึงแก่กรรมลง ผู้จัดการมรดก หรือทายาทเป็นผู้รับสภาพหนี้ จะถือเป็นการรับสภาพหนี้ของลูกหนี้ตามกฎหมายหรือไม่และผลทาง กฎหมายจะเป็นอย่างไร ซึ่งจะได้อธิบายวิเคราะห์เป็นลำดับ ดังนี้

4.4.1 ลูกหนี้เป็นผู้รับสภาพหนี้แล้วถึงแก่กรรมลง

ในขณะที่ลูกหนี้ยังมีหนี้ยู่ต่อเจ้าหนี้ หากต่อมาลูกหนี้ถึงแก่ความตายไม่ว่าหนี้ยังคงกล่าวจะมีกำหนดอายุความเท่าใด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรคสาม ได้กำหนดมิให้เจ้าหนี้ฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่เจ้าหนี้ไต่รู้หรือควรไต่รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก และเมื่อบริษัทเรียกเรื่องอันมีต่อเจ้ามรดกจะยังไม่ถึงกำหนดบังคับเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่กรรมก่อนกำหนดนั้น เจ้าหนี้ก็ต้องฟ้องคดีเพื่อบังคับตามสิทธิเรียกเรื่องนั้นภายในหนึ่งปี นับแต่ไต่รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรคสาม เช่นเดียวกัน¹ จึงมีปัญหาที่น่าพิจารณาคือ ในกรณีที่ลูกหนี้มีหนี้ยู่ต่อเจ้าหนี้และก่อนที่จะครบกำหนดอายุความลูกหนี้ได้ทำการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้อันมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับอายุความใหม่ ต่อมาในขณะที่ยังมีหนี้ยู่ต่อเจ้าหนี้ให้เสร็จสิ้น ลูกหนี้ได้ถึงแก่กรรมลง สิทธิของเจ้าหนี้ในการฟ้องบังคับชำระหนี้จะอยู่ภายใต้กำหนดอายุความใด อายุความของมูลหนี้เดิมหรืออายุความมรดก ซึ่งในเรื่องนี้เห็นว่าในกรณีที่ลูกหนี้ได้ถึงแก่กรรมลงไม่ว่าจะทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ต่อเจ้าหนี้ก่อนถึงแก่กรรมลงหรือไม่ก็ตาม หากเจ้าหนี้ประสงค์ที่จะฟ้องบังคับชำระหนี้ก็ต้องฟ้องกองมรดก ผู้จัดการมรดก หรือทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกเป็นจำเลยต่อศาล ฉะนั้นการฟ้องคดีดังกล่าวจึงต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรคสาม ทั้งสิ้น กล่าวคือจะต้องฟ้องคดีเพื่อบังคับตามสิทธิเรียกเรื่องนั้นภายในหนึ่งปีนับแต่ไต่รู้ถึงความตายของเจ้าของมรดก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 ฉะนั้นในกรณีที่ลูกหนี้เป็นผู้รับสภาพหนี้แล้วถึงแก่กรรมลง สิทธิของเจ้าหนี้ในการฟ้องบังคับชำระหนี้ต้องตกอยู่ภายใต้กำหนดอายุความมรดก

4.4.2 ลูกหนี้ไม่ได้เป็นผู้รับสภาพหนี้แล้วถึงแก่กรรมลง ผู้จัดการมรดกหรือทายาทเป็นผู้รับสภาพหนี้

ในกรณีที่ลูกหนี้ได้ถึงแก่กรรมลง กองมรดกของลูกหนี้ย่อมจะต้องรับไปซึ่งสิทธิและหน้าที่ของลูกหนี้ ในกรณีที่กองมรดกนั้นมีผู้จัดการมรดกไม่ว่าจะเป็นผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมหรือคำสั่งศาล ผู้จัดการมรดกดังกล่าวย่อมมีอำนาจทำนิติกรรมผูกพันกองมรดกของลูกหนี้

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 3550/2524 ระหว่าง นางแสง กลัศลาค โจทก์ นางทองดี กลับใจดี กับพวก จำเลย

รวมทั้งมีอำนาจต่อสู้คดีต่อการฟ้องร้องกองมรดกของเจ้าหน้ไค้ ฉะนั้นในกรณีที่เจ้าหน้ไค้บังคับตามสิทธิเรียกร้องของตนที่มีต่อกองมรดกของลูกหน้ไค้ในหน้ที่ลูกหน้ไค้ก่อนถึงแก่กรรมก็ต้องดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อเจ้าหน้ไค้หรือควรรไค้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรคสาม เพราะมิฉะนั้นแล้วผู้จัดการมรดกย่อมยกอายุความขึ้นต่อสู้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1755 ไค้ แต่หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าในขณะที่ลูกหน้ไค้ถึงแก่กรรมลูกหน้ไค้กล่าวไค้ขาดอายุความแล้วและเมื่อเจ้าหน้ไค้มาฟ้องภายใน 1 ปีนับแต่ลูกหน้ไค้ถึงแก่กรรมก็ตาม ผู้จัดการมรดกก็สามารถยกเหตุแห่งการขาดอายุความขึ้นต่อสู้เจ้าหน้ไค้เช่นกัน

ในกรณีที่หน้ไค้ยังไม่ขาดอายุความในขณะที่ลูกหน้ไค้ถึงแก่กรรมและก่อนที่จะครบกำหนดอายุความที่เจ้าหน้ไค้จะฟ้องกองมรดกของลูกหน้ไค้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 ผู้จัดการมรดกไค้ทำการรับสภาพหน้ไค้ต่อเจ้าหน้ไค้จะมีผลตามกฎหมายอย่างไร เห็นว่าผู้จัดการมรดกยอมมีสิทธิและหน้ที่ที่จะทำการอันจำเป็นเพื่อจัดการมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1719 ซึ่งการจัดการมรดกรวมตลอดถึงการชำระหน้ไค้ต่อเจ้าหน้ไค้ของกองมรดกเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ทายาทควย เนื่องจากหากไม่ดำเนินการชำระหน้ไค้ทายาทอาจถูกฟ้องเป็นคดีไค้ ฉะนั้นการที่ผู้จัดการมรดกทำการรับสภาพหน้ไค้ของเจ้ามรดกต่อเจ้าหน้ไค้ยอมเป็นการกระทำการแทนกองมรดกและแทนทายาททั้งหลาย ย่อมทำให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับใหม่ ส่วนกำหนดอายุความที่จะฟ้องกองมรดกนั้นจะต้องฟ้องภายในหนึ่งปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรคสาม หรือสามารถฟ้องภายในกำหนดอายุความตามมูลหน้ไค้เดิม ปัญหานี้เห็นว่ากรณีที่เจ้าหน้ไค้ฟ้องคดีภายในหนึ่งปีนับแต่เมื่อเจ้าหน้ไค้รู้หรือควรรไค้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก ก็ต่อเมื่อเป็นกรณีที่ม่มีการรับสภาพหน้ไค้ภายหลังจากที่ลูกหน้ไค้ถึงแก่ความตาย แต่หากมีการรับสภาพหน้ไค้ของผู้จัดการมรดกอันมีผลผูกพันกองมรดกและทายาททั้งหลายแล้ว อายุความก็สะดุดหยุดลงและตั้งต้นใหม่ตามอายุความแห่งมูลหน้ไค้เดิม¹ มิใช่อายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรค 3 แต่ประการไค้

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 1156/2511 ระหว่าง นางสังวาลย์ ชิมารักษ์ โจทก์ นางพิมพ์ สุกสวาหุ จำเลย และคำพิพากษาฎีกาที่ 1887/2506 ระหว่าง ธนาคารแห่งกรุงศรีอยุธยา จำกัดฯ โจทก์ นางช้วนัญ ยุทธศิลป์ กับพวก จำเลย

การถึงแก่กรรมลงของลูกหนี้ สิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของเจ้ามรดกยอม ตกแก่ทายาท แต่ทายาทไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเกินกว่าส่วนมรดกที่ตนได้รับ ฉะนั้นในกรณีที่กองมรดกของ ลูกหนี้ไม่มีผู้จัดการมรดกและก่อนที่จะครบกำหนดอายุความที่เจ้าหนี้จะฟ้องกองมรดก ตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรค 3 หากมีทายาทคนหนึ่งคนใดไปทำการรับสภาพหนี้ ต่อเจ้าหนี้ การรับสภาพหนี้ดังกล่าวย่อมไม่ใช่เป็นการกระทำการแทนกองมรดกหรือทายาทอื่น¹ แต่ เป็นการรับสภาพหนี้ในหนี้ที่ตนเองมีหน้าที่ต้องชำระแก่เจ้าหนี้ในฐานะผู้รับมรดกจากเจ้ามรดกแต่ ไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์มรดกที่ตนได้รับ การรับสภาพหนี้ในกรณีเช่นนี้ทำให้อายุความสะดุดหยุด ลงและตั้งต้นใหม่ตามอายุความแห่งมูลหนี้เดิม มิใช่อายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรค 3 เช่นเดียวกัน²

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งหลัก หัวข้อที่บัญญัติไว้ในมาตรา 186 ด้วย คืออายุความแห่งสิทธิเรียกร้องอันมีอยู่เป็นคุณหรือเป็นโทษ แก่บุคคลเมื่อเวลาตายนั้น ถ้าจะขาดลงภายในเวลาต่ำกว่าปีหนึ่งนับแต่วันตายไซ้ให้ขยายอายุความ นั้นออกไปเป็นปีหนึ่งนับแต่วันตาย

4.5 ปัญหาเกี่ยวกับการรับสภาพหนี้ในกิจการธนาคารและสถาบันการเงิน

ในธุรกิจการเงินและธนาคารปัจจุบัน การรับสภาพหนี้มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การชำระหนี้ของลูกหนี้ต่อเจ้าหนี้เป็นอย่างมาก เพราะในกรณีที่ธนาคารหรือสถาบันการเงินได้ ปลดหนี้เชื่อให้กับลูกหนี้แล้ว เมื่อถึงกำหนดชำระในบางครั้งลูกหนี้ก็ไม่อาจกระทำการชำระหนี้ต่อ เจ้าหนี้ในทันทีได้ ในทางปฏิบัติธนาคารหรือสถาบันการเงินจะไม่ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในทันที แต่ จะเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ทำการผ่อนชำระหนี้หรือปลอดการชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ยสักระยะหนึ่ง ในกรณีที่ลูกหนี้นั้น ๆ มีหลักทรัพย์แต่ขาดสภาพคล่อง ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้นำเงินมาชำระ

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 666-667/2509 ระหว่าง นางใย วอนสกุล โจทก์ นางสาว กิมลี ป้อมลอย กับพวก จำเลย

² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 159/2513 (ประชุมใหญ่) ระหว่าง นายมัน เพชรรัต โจทก์ นางช่วง อักษรเกิด จำเลย

หนี้ได้ แต่การผ่อนระยะเวลาดังกล่าวบางครั้งอาจจะกระทบถึงกำหนดอายุความต่อหนี้นั้น ๆ
 ธนาคารหรือสถาบันการเงินจึงต้องนำกลไกทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับสภาพหนี้มาใช้เพื่อให้
 อายุความสะดุดหยุดลง อย่างไรก็ตามการใช้กลไกทางกฎหมายในเรื่องรับสภาพหนี้จะต้องเป็น
 ไปด้วยความระมัดระวัง เพราะอาจมีผลกระทบถึงผลประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้องได้ ดังที่จะได้นำ
 มาวิเคราะห์ครั้งนี้

4.5.1 ในกรณีที่หนี้เป็นหนี้ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ภายหลังจากที่หนี้ถึง
 กำหนดชำระและธนาคารได้มีหนังสือทวงถามให้ชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้โดย
 ขออนุญาตผ่อนชำระหนี้เป็นงวด ๆ โดยจะชำระให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น
 3 ปี หรือ 5 ปี หรือทำหนังสือถึงธนาคารขออนุญาตหลักทรัพย์มาจำนองเป็นประกันหนี้ที่ถึงกำหนด
 ชำระไว้ต่อธนาคาร โดยจะนำเงินมาชำระให้เสร็จสิ้นภายในสองปี แต่ในระหว่างที่ยังไม่ชำระ
 ธนาคารจะต้องไม่ฟ้องร้องบังคับคดีแก่ลูกหนี้แต่ประการใด ซึ่งในทางปฏิบัติเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ
 ชอบใจรับหนังสือของลูกหนี้ดังกล่าวข้างต้นก็จะเสนอหนังสือดังกล่าวตามลำดับชั้นจนกระทั่งถึง
 กรรมการผู้มีอำนาจของธนาคารหรือสถาบันการเงิน ถ้ากรรมการผู้มีอำนาจพิจารณาแล้วอนุมัติ
 ทั่วยวจากตามที่ลูกหนี้ทำหนังสือขอและเจ้าหน้าที่ใดก็ตามที่ได้ออกใบให้ลูกหนี้ทราบ และในกรณีที่ลูกหนี้
 ขออนุญาตหลักทรัพย์มาจำนองเป็นประกันได้ดำเนินการตามหลักการทำที่เสนอ กรณีเช่นนี้ย่อมเป็นการ
 รับสภาพหนี้ของลูกหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 มีผลเพียงทำให้อายุ
 ความสะดุดหยุดลงเท่านั้น ธนาคารผู้เป็นเจ้าของมีสิทธิที่จะฟ้องลูกหนี้เมื่อใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้อง
 ที่จะรอให้ครบกำหนดเวลาตามที่ลูกหนี้ได้ขอไว้ แต่หากเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบชอบใจรับ
 หนังสือของลูกหนี้ดังกล่าวข้างต้นและเสนอหนังสือดังกล่าวตามลำดับชั้นจนกระทั่งถึงกรรมการผู้
 มีอำนาจของธนาคารหรือสถาบันการเงิน ถ้ากรรมการผู้มีอำนาจพิจารณาแล้วได้เขียนบันทึกต่อ
 ท้ายหนังสือดังกล่าวพร้อมลงลายมือชื่อในข้อความที่ว่า "ตกลงตามเสนอ" หรือ "ยินยอมตามเสนอ"
 เช่นนี้แล้วจะทำให้ข้อตกลงที่ปรากฏในหนังสือกลายเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความไปหรือไม่
 เพราะถ้าการดำเนินการดังกล่าวกลายเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว ในระหว่างที่ลูกหนี้ทำ
 การผ่อนชำระหนี้ตามข้อเสนอของคนหรือมีการนำที่ดินมาจำนองไว้กับธนาคาร ธนาคารก็อาจจะ
 ใช้ข้อตกลงในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ถึงกำหนดชำระแล้วมาฟ้องบังคับศาลไม่ได้ จึงทำให้เกิด
 ปัญหาในการวางรูปคดีของทนายความในการยื่นฟ้องหรือต่อสู้คดีในศาล เพราะถ้าหากธนาคารผู้
 เป็นโจทก์ยื่นฟ้อง โดยตั้งฐานตามสิทธิเรียกร้องมูลหนี้เดิมและหากจำเลยต่อสู้และพิสูจน์ให้ศาล

เห็นว่ากรณีที่กรรมการผู้จัดการบันทึกลงในท้ายหนังสือของจำเลยมีเจตนาสนองตอบคำเสนอของลูกหนี้อันมีลักษณะเป็นนิติกรรมสองฝ่าย และต้องการที่จะระงับข้อพิพาทอันเป็นการประนีประนอมยอมความแล้ว ศาลก็จะยกฟ้องได้เพราะข้อพิพาทอันตั้งอยู่บนฐานของสิทธิเรียกร้องเดิมที่ระงับลงเพราะได้มีการผ่อนผันให้แกกันโดยผลของสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำกันขึ้นระหว่างธนาคารกับลูกหนี้ซึ่งเป็นลูกหนี้ของธนาคาร แต่ถ้าหากธนาคารยื่นฟ้องโดยกล่าวอ้างว่านิติกรรมที่ทำขึ้นเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความและในชั้นนำสืบพยาน ธนาคารไม่อาจสืบให้ศาลเห็นว่าการกระทำของกรรมการผู้จัดการโจทก์แสดงเจตนาทำความตกลงกับลูกหนี้ตามที่ขอเพื่อระงับข้อพิพาทต่อกันอันมีลักษณะเป็นนิติกรรมสองฝ่ายแล้ว ศาลก็จะฟังว่าหนังสือที่ทำขึ้นเป็นหนังสือรับสภาพหนี้เท่านั้น และหากธนาคารโจทก์ไม่ได้้นำสืบถึงมูลหนี้ที่มีต่อกันแล้วก็จะ เป็นเหตุให้ศาลยกฟ้องได้เช่นเดียวกัน ฉะนั้นในกรณีเช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่าเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการวางรูปคดีกรรมการผู้มีอำนาจไม่ควรจะเขียนบันทึกต่อท้ายหนังสือรับสภาพหนี้ของลูกหนี้ หรือทำหนังสือตอบตกลงตามคำขอของลูกหนี้ในหนังสือรับสภาพหนี้ เพราะหากหลีกเลี่ยงการกระทำดังกล่าวแล้วหนังสือของลูกหนี้นั้นก็จะเป็นเพียงการรับสภาพหนี้เท่านั้น ไม่มีผลให้เกิดเป็นข้อโต้เถียงเป็นอย่างอื่น

4.5.2 กรณีที่ลูกหนี้เบิกเงินเกินบัญชีจากธนาคารสามารถกระทำได้อีกวิธีคือทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีไว้กับธนาคาร หรือมิได้ทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีแต่ธนาคารยินยอมให้ลูกหนี้เบิกเงินเกินบัญชีเงินฝากกระแสรายวันในบางครั้งได้ เมื่อธนาคารให้กู้เบิกเงินเกินบัญชีไปย่อมสามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นจากลูกหนี้ได้ ทั้งนี้ทุกสิ้นงวดหกเดือนธนาคารจะส่งยอดหนี้มาให้ลูกหนี้ตรวจสอบ หากเห็นว่าถูกต้องก็ให้ลูกหนี้ลงลายมือชื่อรับรองในใบยืนยันยอดส่งกลับคืนให้กับธนาคาร กรณีเช่นนี้ใบยืนยันยอดที่ลูกหนี้ลงลายมือชื่อไว้ย่อมมีลักษณะเป็นการรับสภาพหนี้อันมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง แต่ตราใบที่สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชียังมีผลบังคับใช้ การคิดดอกเบี้ยทบต้นก็ยังไม่สิ้นสุดลง

มีปัญหาว่าในกรณีที่ลูกหนี้ทำการรับสภาพหนี้จะขอผ่อนชำระหนี้และขอปิดบัญชีกู้เบิกเงินเกินบัญชีอันมีผลทำให้ธนาคารไม่อาจคิดดอกเบี้ยทบต้นต่อไปได้อีกหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่าในกรณีที่มีการทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีไว้ต่อกันและมีกำหนดระยะเวลาเวลาสิ้นสุดของระยะเวลาไว้ หากยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาและลูกหนี้ยังมีได้ชำระหนี้ให้กับธนาคารครบถ้วน ลูกหนี้ก็จะชอยยกเลิก

สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี อันเป็นเหตุให้ธนาคารไม่อาจคิดดอกเบี้ยทบต้นต่อไปไม่ได้ และในกรณีที่มีการเบิกเงินเกินบัญชีโดยที่มีใ้ทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีไว้ต่อกัน ย่อมแสดงให้เห็นว่าการเบิกเงินเกินบัญชีดังกล่าวนี้ผู้กรณีไม่ได้กำหนดเวลาของสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีไว้ ฉะนั้นโดยผลของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 859 ที่ว่าสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีเมื่อใดก็ได้ จึงต้องถือว่าลูกหนี้มีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีนี้ได้ เมื่อมีการบอกเลิกสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีนี้แล้วต้องจัดให้มีการหักถอนบัญชีเพื่อจะไ้ครูจำนวนหนี้ที่ค้างชำระ ซึ่งเมื่อหักถอนกันแล้วลูกหนี้ต้องชำระหนี้ที่ค้างในหนี้ที่มีเงินนั้นจะต้องเสียดอกเบี้ย ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 860 สำหรับอัตราดอกเบี้ยที่ต้องเสียให้แก่ธนาคาร ถ้าหากในการกู้เบิกเงินเกินบัญชีไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ต้องเสียในหนี้ที่ค้างชำระว่าจะต้องเสียในอัตราร้อยละเท่าใดแล้ว กรณีก็ต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 7 คือร้อยละ $7\frac{1}{2}$ ในกรณีนี้เมื่อลูกหนี้ออกเลิกสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี จึงเท่ากับว่าไม่มีสัญญาบัญชีเกิดขึ้นต่อกันอีกต่อไป ธนาคารจึงไม่อาจคิดดอกเบี้ยทบต้นจากหนี้ที่ค้างชำระจากลูกหนี้ได้ ใ้แต่จะคิดดอกเบี้ยตามปกติต่อไปเท่านั้น คราวใ้ที่ลูกหนี้ยังไม่นำเงินมาชำระหนี้ใ้กับธนาคารจนครบถ้วน ลูกหนี้จะขอปิดบัญชีโดยไม่ยอมใ้ธนาคารคิดดอกเบี้ยทบต้นต่อไปไม่ได้

4.5.3 ในบางกรณีการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน แทนที่จะทำนิติกรรมใ้รูปสัญญา สถาบันการเงินกลับใ้ลูกหนี้ออกตัวสัญญาใ้เงินและใ้หาบุคคลอีกคนหนึ่งมารับอวัลตัวเป็นการประกันการชำระหนี้ (การใ้สถาบันการเงินกระทำเช่นนี้ ก็เพราะตัวสัญญาใ้เงินเป็นตราสารใ้เปลี่ยนมือใ้สะดวกแก่การโอนและนำสืบในชั้นศาล อีกทั้งไม่ต้องเสียค่าอากรแสตมป์ใ้การปิดตราสารมากอย่างสัญญา) ภายหลังจากหนี้ตามตัวใ้ถึงกำหนดชำระและสถาบันการเงินทำการเรียกเก็บเงินตามตัว ถ้าลูกหนี้ (ผู้กู้) ไม่มีเงินชำระตามตัวจึงทำการรับสภาพหนี้ใ้โดยการทำหนังสือรับสภาพหนี้ใ้หรือนำเงินต้นบางส่วน หรือดอกเบี้ยมาชำระใ้ อันเป็นเหตุใ้อายุความสะคุดยุคลงการสะคุดยุคลงของอายุความใ้สิทธิเรียกร้องตามตัวจะมีผลไปถึงผู้รับอวัลหรือไม่ หรือใ้กรณีใ้สถาบันการเงินทำการเรียกเก็บเงินตามตัวแต่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระใ้ ผู้รับอวัลแต่ผู้เดียวใ้ทำการรับสภาพหนี้ใ้โดยการทำหนังสือรับสภาพหนี้ใ้ หรือนำเงินต้นบางส่วน หรือดอกเบี้ยมาชำระ จะมีผลใ้ใ้อายุความใ้สิทธิเรียกร้องตามตัวต่อลูกหนี้ (ผู้กู้) สะคุดยุคลงควยหรือไม่ สำหรับปัญหานี้เห็นว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1004 ซึ่งบัญญัติว่า "เมื่ออายุความ

สะกดหุยกดงเพราะการอันหนึ่งอันใดซึ่งกระทำแก่คู่สัญญาแห่งตัวฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ท่านว่ายอมมีผล สะกดหุยกดงเพียงแต่แก่คู่สัญญาฝ่ายนั้น" ฉะนั้นการที่ผู้กู้ (ลูกหนี้ผู้ออกตัว) หรือผู้รับอาวัลแต่ผู้เดียว เป็นผู้ทำการรับสภาพหนี้ไม่ว่าโดยวิธีใดวิธีหนึ่งจะมีผลทำให้อายุความสะกดหุยกดงก็แต่เฉพาะสิทธิ เรียกร่องที่สถาบันการเงินมีอยู่ต่อคนเท่านั้น ไม่ทำให้สิทธิเรียกร่องของสถาบันการเงินต่อคู่สัญญา อื่น ๆ ในตัวสะกดหุยกดงไปค้าย

ในทางปฏิบัติเมื่อลูกหนี้ (ผู้กู้) หรือผู้รับอาวัลรับสภาพหนี้โดยการนำเงิน บางส่วนหรือคอกเบี้ยมาชำระ (ยกเว้นกรณีทำหนังสือรับสภาพหนี้) สถาบันการเงินดังกล่าวบาง แห่งไคลงบัญชีและออกใบเสร็จรับเงินในนามของทั้งลูกหนี้ (ผู้กู้) และผู้รับอาวัล อันมีผลทำให้เห็น เป็นว่าไคมีการรับสภาพหนี้ของทั้งลูกหนี้ (ผู้กู้) และผู้รับอาวัล ซึ่งเป็นการทำให้อายุความในการ ฟ้องร้องลูกหนี้ (ผู้กู้) และผู้รับอาวัลสะกดหุยกดงค้าย เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะนำสืบหักล้างเป็น อย่างอื่น

4.6 ปัญหาในการนำสืบ

4.6.1 การเตรียมคดีและข้อห้ามในการนำสืบ

การที่โจทก์จะต้องนำสืบเกี่ยวกับการรับสภาพหนี้ก็คือเมื่อจำเลยไคยก อายุความขึ้นต่อสู้ว่าฟ้องของโจทก์ขาดอายุความ หากจำเลยยกประเด็นในเรื่องอายุความขึ้นต่อสู้ แล้ว โจทก์ก็มีหน้าที่ที่จะต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่าฟ้องโจทก์ยังไม่ขาดอายุความเพราะเหตุใดโดย ให้คอกเบี้ย หรือให้ประกัน เป็นต้น ซึ่งการนำสืบถึงการกระทำของลูกหนี้ดังกล่าวเป็นไปตามพยาน หลักฐานที่มีอยู่และเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ข้อยุ่งยากของนายโจทก์ในการเตรียมคดีก็คือ การนำสืบถึงการรับสภาพหนี้โดยปริยาย ทั้งนี้เพราะคำพิพากษาฎีกาที่ 520/2496 ระหว่าง นายสมบุญ ทองทา โจทก์ นายห่องสิน เกตรา จำเลย ไควินิจฉัยไว้ตอนหนึ่งว่า "การรับสภาพ หนี้นั้นไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือเสมอไป เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 ตอนท้ายก็แสดงอยู่ชัดว่าทำการอย่างไคอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบแคลงสงสัยตระหนักเป็น ปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร่องนั้นก็ไค" จึงมีปัญหาว่าการนำสืบถึงการกระทำการอย่าง

ใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบเคลงสงสัยตระหนัก เป็นปรีชาว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้อง นั้นจะต้องนำสืบแค่ไหนเพียงใด และหากจะมีการนำพยานบุคคลเข้าสืบถึงการกระทำอันอาจถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปรีชาจะเชื่อมโยงไปถึงปัญหาการห้ามนำพยานบุคคลมาสืบแทนพยาน เอกสาร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือไม่เพียงใด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าแม้การรับสภาพหนี้โดยปรีชาจะมีความหมายกว้างเป็นพิเศษและเป็นหลักเกณฑ์ที่ครอบคลุมถึงลักษณะแห่งการกระทำของลูกหนี้ ถ้าพฤติการณ์นั้นมีลักษณะแห่งการกระทำที่แสดงเจตนารับสภาพหนี้ก็ถือเป็นการรับสภาพหนี้โดยปรีชาได้ แต่การนำสืบถึงพฤติการณ์ที่มีลักษณะแห่งการกระทำที่แสดงเจตนารับสภาพหนี้นั้นเป็นเรื่องยาก แต่ผู้เขียนก็คิดว่าเคราะห์ชอบเขตของเรื่องนี้ในบทที่แล้ว ดังนี้

ก. การนำสืบข้อเท็จจริงแต่เพียงว่าจำเลยยอมรับด้วยวาจาว่าเป็นหนี้โจทก์หรือยอมรับว่าจะชำระหนี้ให้โดยไม่นำสืบถึงข้อเท็จจริงอื่นหรือพฤติการณ์ว่าจำเลยได้ผูกพันตนเข้าชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้แล้ว ไม่ได้ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปรีชา²

ข. การนำสืบข้อเท็จจริงว่าจำเลยกระทำการโดยปรีชาว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์นั้นจะต้องนำสืบให้ได้ว่าข้อเท็จจริงว่าจำเลยผูกพันตนเข้าชำระหนี้ต่อโจทก์คู่เดียวกันหรือใกล้เคียงกันกับการทำหลักฐานเป็นหนังสือ การใช้จ่ายบางส่วน การชำระดอกเบี้ย หรือให้ประกัน เช่น นำสืบว่าจำเลยได้ทำการสลักหลังเช็คหรือส่งจ่ายเช็คเพื่อชำระหนี้³

¹ ไซยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม, หน้า 793.

² คำพิพากษาฎีกาที่ 539/2526 ระหว่าง บริษัท สัมพันธ์ประภา จำกัด โจทก์
บริษัท ฟาร์มโพธิ์วิจิตรกำชัย จำกัด จำเลย

³ คำพิพากษาฎีกาที่ 422/2521 ระหว่าง บริษัท ราชาเงินทุน จำกัด โจทก์
นายจรูญ แสงจำพาทย์ กับพวก จำเลย และคำพิพากษาฎีกาที่ 821/2514 (ประชุมใหญ่)
ระหว่าง บริษัท ศรีมหาราชา จำกัด โจทก์ นายเว้งเขียะ หรือ ยง แซ่โค้ว จำเลย

หรือส่งมอบการครอบครองในทรัพย์สินตามสัญญา เช่นนี้ย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์แล้ว แม้จะไม่มี การนำสืบข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้รับต่อโจทก์ว่าเป็นหนี้จริงก็ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยายได้ เพราะการเข้าชำระหนี้เท่ากับจำเลยยอมรับอยู่ในตัวว่าเป็นหนี้โจทก์จริง

ค. การเข้าชำระหนี้ของจำเลยตามข้อ ข. แม้ภายหลังจะถอนเสียหรือเอาคืนก็ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยาย ทั้งนี้อายุความจะเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันยอมหรือเอาคืน¹

มีปัญหาว่าการนำสืบข้างต้นจะมีความเชื่อมโยงไปถึงปัญหาการนำพยานบุคคลมาสืบตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 ึ่งบัญญัติว่า "เมื่อใดที่มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคลในกรณีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ถึงแม้ว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะไต่ยืนยันยอมก็ได้ ก) ขอสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสารเมื่อไม่สามารถนำเอกสารมาแสดง ข) ขอสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อได้นำเอกสารมาแสดงว่ายังมีข้อความเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในสัญญานั้นอยู่อีก" หรือไม่ ทั้งนี้เพราะกรณีที่มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง หมายความว่า เมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาลและคู่ความจะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตน ถ้าข้อที่จะนำสืบนั้นมีกฎหมายสารบัญญัติบังคับว่าจะทำกันด้วยวาจาเท่านั้นไม่ได้ ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กรณีเหล่านี้ได้ชื่อว่าต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ถ้าไม่มีเอกสารมาแสดงยอมทำให้ไม่มีอำนาจฟ้องหรือทำให้เสื่อมเสียประโยชน์โดยประการอื่น² จึงมีปัญหาว่าการรับสภาพหนี้เป็นกรณีที่มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดงหรือไม่ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 1371/2516 ระหว่าง นายสุจิตร์ ปัตตะโชติ โจทก์ นายอวยชัย แซ่เตียว จำเลย

²คำพิพากษาฎีกาที่ 1371/2516 ระหว่าง นายสุจิตร์ ปัตตะโชติ โจทก์ นายอวยชัย แซ่เตียว จำเลย

มาตรา 172 ใ้บัญญัติว่า "ถ้าลูกหนี้รับสภาพต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องด้วยหนังสือรับสภาพให้....." เพราะทำให้เข้าใจสับสนว่าการรับสภาพนี้เป็นกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดงจะนำสืบพยานบุคคลแทนไม่ได้ บัญชีผู้เขียนเห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 ใ้บัญญัติหลักเกณฑ์ของการรับสภาพหนี้ไว้ 5 กรณี ถ้าคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างว่าลูกหนี้ได้รับสภาพหนี้โดยการทำเป็นหนังสือให้ เช่นนี้จะนำพยานบุคคลมาสืบแทนไม่ได้ เพราะเป็นการต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 แต่ถ้าหากกล่าวอ้างว่าลูกหนี้ได้รับสภาพหนี้โดยการชำระเงินบางส่วน ให้ออกเบี้ย ให้อุปถัมภ์ หรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนัก เป็นปริยายว่าลูกหนี้ยอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้แล้ว เป็นกรณีที่ใ้มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดงจึงไม่ต้องการที่จะนำพยานบุคคลมาสืบ ฉะนั้นการที่นำสืบถึงการรับสภาพหนี้ของจำเลยโดยยินยอมให้โจทก์ครอบครองเรือตามสัญญาซื้อขาย² หรือจำเลยไปยื่นคำขอรังวัดแบ่งแยกโฉนดเพื่อโอนให้โจทก์ตามสัญญาซื้อขาย³ จึงไม่ต้องการห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 แต่ประการใด

4.6.2 ปัญหาเรื่องการใช้หลักฐานเรื่องการรับสภาพหนี้เป็นหลักฐานในการฟ้องบังคับชำระหนี้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 บัญญัติว่า "การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ใ้รับทราบว่า เป็นโมฆะ

¹ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, สำนักพิมพ์นิติบรรณการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จรัสสินทวงศ์, 2527), หน้า 239-240.

² คำพิพากษาฎีกาที่ 948/2495 ระหว่าง ศาสตราจารย์แอลแบร์ต เยนส์เซอร์ฯ โจทก์ นางอนงค์ สิงห์เสนี กับพวก จำเลย

³ คำพิพากษาฎีกาที่ 3443/2526 ระหว่าง นายแก้ว สีนับดี โจทก์ นายคำ คำแฝง จำเลย

วิธีนี้ให้ใช้ถึงชื่อชายเรือกำปั่นหรือเรือมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป ทั้งชื่อชายแพและสัตว์พาหนะด้วย

อนึ่ง สัญญาจะขายหรือจะซื้อทรัพย์สินอย่างใด ๆ ดังว่ามานี้ก็ดี คำมั่นในการซื้อขายทรัพย์สิน เช่นว่านั้นได้ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายผู้ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ หรือได้วางประจำไว้ หรือได้ชำระหนี้บางส่วนแล้ว ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่านให้ใช้บังคับถึงสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งตกลงกันเป็นราคาห้าร้อยบาทหรือกว่านั้นขึ้นไป" และ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 บัญญัติว่า "การกู้ยืมเงินเกินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่"

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 538 บัญญัติว่า "เช่าอสังหาริมทรัพย์นั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่....."

ด้วยผลแห่งบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น ในกรณีที่มีการทำสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์เกินกว่า 500 บาทควยวาจาโดยมิได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้ซื้อว่าได้รับทรัพย์สินที่ซื้อไปแล้วแต่ยังมีได้ชำระราคา ขณะเดียวกันผู้ซื้อก็มีได้วางประกันหรือชำระหนี้บางส่วน หรือในกรณีที่มีการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาทแต่มิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมไว้เป็นสำคัญ หรือในกรณีที่มีการเช่าอสังหาริมทรัพย์แต่มิได้มีหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้เช่าไว้เป็นสำคัญ เช่นนี้เจ้าหนี้ย่อมจะนำมาฟ้องร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลบังคับให้ผู้ซื้อชำระราคาค่าสินค้าที่ค้างชำระหรือให้ผู้ยืมใช้หนี้ตามที่กู้ยืมหรือให้ผู้เช่าชำระค่าเช่าที่ค้างชำระยอมไม่ได้

แต่ถ้าในขณะที่ทำสัญญาดังกล่าวข้างต้น แม้คู่สัญญาจะมีได้หลักฐานเป็นหนังสือไว้ต่อกันอันเป็นเหตุให้ฟ้องร้องบังคับคดีต่อศาลไม่ได้ก็ตาม แต่ต่อมาปรากฏว่าลูกหนี้

ได้ทำการรับสภาพหนี้ในสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์เกินกว่า 500 บาท โดยการทำเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ให้ หรือใช้เงินบางส่วน หรือให้ประกัน หรือทำการรับสภาพหนี้ในสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์โดยทำหลักฐานเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ว่าถูกต้องจริงและยังมีได้ชำระคืน หรือทำการรับสภาพหนี้ในสัญญาเช่าโดยทำหนังสือรับสภาพหนี้ว่ายังคงชำระค่าเช่าอยู่เช่นนี้ เจาหนี้จะนำการรับสภาพหนี้หรือหนังสือรับสภาพหนี้มาเป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีต่อศาลได้หรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 มาตรา 538 และมาตรา 653 ที่กำหนดให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือก็โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีต่อศาล แต่การทำหนังสือรับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 เป็นกรณีที่มีผลทำให้อายุความระงับฟ้องคดีจึงมีวัตถุประสงค์ในกฎหมายต่างกัน ฉะนั้นหลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 456 มาตรา 538 และมาตรา 653 จึงต้องมีเนื้อความหรือข้อความที่อ่านแล้วได้ความว่าได้มีการซื้อขาย เช่า หรือกู้ยืมเงินระหว่างโจทก์กับจำเลยจึงจะนำมาเป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีได้ แต่ถ้าหลักฐานเป็นหนังสือ เช่นว่านั้นอ่านแล้วไม่ได้ความตามที่กล่าวข้างต้นก็จะใช้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้² และคู่กรณีก็ไม่สามารถอธิบายหรือนำพยานบุคคลเข้าสืบอธิบายหรือขยายความได้ เพราะเป็นการขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 แต่หนังสือรับสภาพหนี้ตามมาตรา 172 นั้นเป็นกรณีที่จำเลยรับว่าเป็นหนี้โจทก์อยู่จริงอันมีผลทำให้อายุความระงับฟ้องคดีเท่านั้น ฉะนั้นแม้หนังสือดังกล่าวอ่านแล้วไม่ได้ความว่าจำเลยรับสภาพหนี้ตามสัญญาฉบับใดเรื่องอะไรแต่ถ้ามีข้อความยอมรับว่าเป็นหนี้โจทก์จริงแล้วก็ถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้ได้³ ทั้งนี้เพราะความมุ่งหมายของการรับสภาพหนี้มีเพียงที่ว่าทราบข้อเท็จจริงว่าลูกหนี้ได้ยอมรับว่าเป็น

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1955/2524 ระหว่าง นายกำพล หรือเล็ก อัครสุต โจทก์ นางคนึงศรี จึงพานิช กับพวก จำเลย

² คำพิพากษาฎีกาที่ 2553/2525 ระหว่าง นายศิริ เทพธรา โจทก์ นายสนธิ อินทรสุต จำเลย

³ คำพิพากษาฎีกาที่ 344/2506 ระหว่าง ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.แอนค.ที.ฯ โจทก์ การท่าเรือแห่งประเทศไทยฯ จำเลย

หนี้เจ้าหนี้อยู่จริงหรือไม่ ฉะนั้นหนังสือที่จะเป็นการรับสภาพหนี้ขึ้นมาจึงไม่ต้องมีข้อความให้ชัดเจนถึงขนาดรู้ว่า เป็นหนี้อะไรกัน ดังที่มาตรา 456, 538 และ 653 ต้องการ เพราะหนังสือตามมาตราดังกล่าวนี้ต้องการความชัดเจนถึงขนาดให้รู้ว่า มีหนี้อะไรต่อกัน

ด้วยเหตุนี้ การที่คู่สัญญามิได้ทำหลักฐานไว้เป็นหนังสือต่อกันในขณะทำสัญญากู้ยืมเกินกว่า 50 บาท หรือทำสัญญาเช่า หรือทำสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์เกินกว่า 500 บาท ซึ่งทำให้ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ แต่ต่อมาลูกหนี้ได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ขึ้น เจ้าหนี้จะนำหนังสือรับสภาพหนี้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องได้หรือไม่ นั่นก็สุดแล้วแต่ว่าหนังสือรับสภาพหนี้ที่อ่านแล้วได้ความหรือไม่ว่าระหว่างโจทก์กับจำเลยมีการซื้อขาย กู้ยืม หรือทำสัญญาเช่าสังหาริมทรัพย์ต่อกันหรือไม่ หากได้ความเช่นนั้นก็สามารถนำหนังสือรับสภาพหนี้มาเป็นหลักฐานในการฟ้องร้องได้¹

4.6.3 การนำสืบข้อเท็จจริงในการรับสภาพหนี้มีผลต่อการบังคับชำระหนี้ตามคำขอท้ายฟ้อง

ในการยื่นฟ้องเพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาบังคับจำเลยนั้น โจทก์จะต้องบรรยายฟ้องในคำขอท้ายฟ้องคดีแพ่งว่า โจทก์ประสงค์จะขอให้ศาลบังคับจำเลยอย่างไร โดยปกติแล้วมักจะขอให้ศาลบังคับให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นกระทำการชำระเงินต้น ชำระดอกเบี้ยที่ค้าง ชำระดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น ในบางครั้งหนี้ประธานและหนี้อุปกรณ์ เช่น เงินต้นกับดอกเบี้ยตามสัญญาเงินกู้มีอายุความต่างกันโดยเงินต้นตามสัญญาเงินกู้มีอายุความ 10 ปี ส่วนดอกเบี้ยที่ค้างส่งมีอายุความ 5 ปี ฉะนั้นในการนำสืบข้อเท็จจริงในการรับสภาพหนี้จึงมีผลต่อการบังคับชำระหนี้ตามคำขอท้ายฟ้องว่าหนี้ส่วนใดขาดอายุความแม้จะมีการรับสภาพหนี้ก็ตาม เช่น ก. ทำสัญญากู้ยืมเงินจำนวน 10,000 บาท จาก ข. ในวันที่ 1 มกราคม 2520 ตกดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี กำหนดส่งดอกเบี้ยเป็นรายเดือนทุกวันที่ 5 ของเดือน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2520 เป็นต้นไป ทั้งนี้ ก. จะต้องชำระหนี้เงินกู้ให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2520 ปรากฏว่านับแต่วันทำสัญญาเป็นต้นมา ก. มิได้ชำระดอกเบี้ยตามสัญญาแก่ ข. และเมื่อครบกำหนดที่จะชำระหนี้ตามสัญญาให้เสร็จสิ้น ก. ก็ได้คิดค้นคิดไม่ยอมชำระหนี้แต่ประการใด จนกระทั่งในวันที่ 5 มกราคม 2523 ก. จึงได้นำดอกเบี้ยที่ค้างชำระทั้งหมดนับแต่วันทำสัญญาจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2522 มาชำระให้แก่ ข. หลังจากนั้นก็มีได้ชำระหนี้ให้อีกเลย

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 112/2521 ระหว่าง นางเสมอใจ อรรถอรเอก โจทก์
นางอารีย์ ลองอำ กับพวก จำเลย

จนล่วงเลยมาถึงวันที่ 3 มกราคม 2532 ข. จึงได้นำคดีมาฟ้องศาลโดยบรรยายฟ้องในคำขอ
 ท้ายฟ้องคดีเพ่งว่าให้ศาลบังคับจำเลยชำระหนี้เงินกู้จำนวน 10,000 บาท ชำระดอกเบี้ยที่ค้าง
 ชำระนับแต่วันที่ 1 มกราคม 2523 จนถึงวันฟ้องคือวันที่ 3 มกราคม 2532 และชำระดอกเบี้ย
 นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระหนี้เสร็จสิ้นแก่โจทก์ จำเลยได้ยกข้อต่อสู้ในคำให้การว่า
 ฟ้องโจทก์ขาดอายุความแล้วเพราะมีคดีฟ้องคดีภายในกำหนดระยะเวลาตามกฎหมาย จึงขอให้
 ศาลพิพากษายกฟ้อง ศาลได้กำหนดประเด็นข้อพิพาทว่าฟ้องโจทก์ขาดอายุความหรือไม่และกำหนด
 ให้ ข. ซึ่งเป็นโจทก์มีหน้าที่นำสืบในข้อนี้หาก ข. นำสืบข้อเท็จจริงว่าคำฟ้องของโจทก์ไม่ขาด
 อายุความเพราะ ก. ผู้เป็นจำเลยได้ทำการรับสภาพหนี้ต่อโจทก์โดยการนำดอกเบี้ยมาชำระให้
 ในวันที่ 5 มกราคม 2523 จึงเป็นการรับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา
 172 อันมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงแล้ว หากศาลฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติตามที่ ข. ผู้เป็นโจทก์
 นำสืบแล้ว มีปัญหาทางข้อกฎหมายว่าศาลจะพิพากษาในประเด็นนี้อย่างไร ผู้เขียนเห็นว่ากรณีที่
 ก. นำดอกเบี้ยมาชำระให้กับ ข. ในวันที่ 5 มกราคม 2523 อายุความเกี่ยวกับเงินต้นและดอกเบี้ย
 เบี้ยจึงสะดุดหยุดลงในวันที่ 5 มกราคม 2523 และโดยเหตุที่อายุความในการเรียกร้องเงิน
 ตามสัญญาภูมิกำหนด 10 ปี การที่โจทก์ยื่นฟ้องในวันที่ 3 มกราคม 2532 อายุความในส่วนเงิน
 ต้นจึงยังไม่ขาดอายุความ ส่วนอายุความในการเรียกร้องดอกเบี้ยค้างส่งของสัญญาภูมิกำหนด
 5 ปี ฉะนั้นแม้มีการรับสภาพหนี้ของมูลหนี้อายุความในส่วนดอกเบี้ยนับแต่วันที่ 1 มกราคม 2523
 ถึงวันที่ 2 มกราคม 2527 เป็นอันขาดอายุความ ศาลจึงบังคับให้จำเลยชำระดอกเบี้ยที่ส่งได้
 เฉพาะดอกเบี้ยนับแต่วันที่ 3 มกราคม 2527 ถึงวันฟ้องเท่านั้น ส่วนดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ 3
 มกราคม 2527 ที่ขาดอายุความนั้นศาลต้องพิพากษายกฟ้อง นอกจากนี้ศาลยังพิพากษาให้จำเลย
 ชำระดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระหนี้เสร็จสิ้นได้ด้วย ตามปัญหาที่กล่าวมานี้การ
 กระทำของลูกหนี้อาจจะได้ชื่อว่าเป็นการละประโยชน์แห่งอายุความหากลูกหนี้ได้กระทำการนั้น
 หลังจากหนี้ในส่วนที่เป็นเงินต้นและหนี้ที่เป็นดอกเบี้ยค้างส่งขาดอายุความไปแล้ว ทั้งนี้เพราะ
 การละประโยชน์แห่งอายุความตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา
 192 นั้นมีพฤติการณ์ที่แปลความได้กว้างกว่าการทำการรับสภาพหนี้ ซึ่งดูจากถ้อยคำในกฎหมายแล้ว
 การละประโยชน์แห่งอายุความนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีปฏิบัติไว้เหมือนกับการรับสภาพหนี้ ฉะนั้น
 เจ้าหนี้เพียงแต่นำพยานหลักฐานเข้าสืบให้ได้ว่าความว่าหลังจากที่หนี้ขาดอายุความแล้วนั้นมีพฤติการณ์

ที่แสดงให้เห็นชัดเจนว่าลูกหนี้ไม่ได้ถือเอาประโยชน์แห่งอายุความมาเป็นข้อคัดฟ้องของเจ้าหนี้ก็ ย่อมเป็นการเพียงพอที่จะถือว่าลูกหนี้ได้ละประโยชน์แห่งอายุความแล้ว ภายหลังจากนั้นจะมายกอายุ ความเพื่อคัดฟ้องของเจ้าหนี้ไม่ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า ในการนำสืบข้อเท็จจริงในเรื่องการ รับสภาพหนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าค่าฟ้องของโจทก์ยังไม่ขาดอายุความนั้น คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่ นำสืบจะต้องพิจารณาคำขอท้ายฟ้องคดีแห่งแต่ละข้อว่าสิทธิเรียกร้องตามคำขอนั้นมีอายุความเท่าใด และการรับสภาพหนี้ที่มีขึ้นอันมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นนับจนถึงวันฟ้องสิทธิเรียกร้องนั้น ๆ ขาดอายุความแล้วหรือไม่ หากแม้มีการรับสภาพหนี้แต่ นับจนถึงวันฟ้องก็ยังไม่ให้สิทธิเรียกร้องบาง อย่างบางประการขาดอายุความแล้ว คู่ความที่มีหน้าที่นำสืบในประเด็นนี้จะต้องหาพยานหลักฐาน มานำสืบเพิ่มเติม ซึ่งอาจนำสืบถึงพฤติการณ์อย่างไรอย่างหนึ่งที่แสดงว่าจำเลยกระทำการอัน ปราศจากเจตนาเคลือบคลุมสงสัยตระหนักโดยปริยายว่าจำเลยยอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้อง อันถือว่าเป็น การรับสภาพหนี้โดยปริยายภายหลังจากวันที่มีการชำระดอกเบี้ย ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วดอกเบี้ย ค้างส่งในคดีนี้ก็ไม่ได้ขาดอายุความ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย